

ENSKILDA HÖGSKOLAN STOCKHOLM

Teologiska programmet

Östkyrkliga studier

EXAMENSARBETE

Kandidat-Uppsats

Vårterminen, år 2021



Enskilda Högskolan Stockholm

Sankt Ignatios seminarium

Införandet av den allmänna bikten i den Syrisk-ortodoxa liturgin under sent 1900-tal

Författare: Josef Togan

Handledare: Michael Hjälms

Examinator: Miriam L Hjälms

Abstrakt

Denna uppsats beskriver hur processen har gått till när allmänbikten introducerades i Syrisk-ortodoxa kyrkans liturgi under sent 1900-tal. Uppsatsen identifierar historiska källor som omnämner och har infört allmän bikt i den Syrisk-ortodoxa liturgin. En identifiering av motivet till införandet av den allmänna bikten ges samt en analys av dess plats i liturgin och förslag för framtida åtgärder gällande den allmänna bikten.

Jag vill rikta ett tack: till min lärare Michael Hjälms för god handledning, biskop Sewerios Roger Akhrass för ett fint stöd i processen att finna historiska källor, mina bröder och systrar i Sankt Markus församling som gett mig möjlighet till vidareutbildning, min fru Judi och mina barn Evangelin, Lucas och Marcus som haft tålamod med mig under resans gång, min syster Gunilla Togan och Murat Posluk som har uppmuntrat mig, diakon Bashar Yakoub och lärarinnan Jamila Hakim för värdefulla råd i en del arabiska ord, likaså munken Gabriel Onar för goda råd i en del syrianska ord. Likaså riktar jag ett tack till Hatun Kudun, Makbula Vardi, Rachel Tanzi, Michael Posluk och Sara Blahad som har berikat mig genom sina erfarenheter och kunskaper från Azech, till deras hädangångne lärare Aziz Oglu och alla kända och okända lärare och förebilder som förmedlat kärlek och kunskap genom seklens gång. Jag står i tacksamhetsskuld till er alla, utan er vore denna uppsats inte möjlig.

Jag vill tillägna denna uppsats till min älskade Syrisk-ortodoxa kyrka.

Innehållsförteckning

1. Introduktion

1.1 Bakgrund och problemstatement	s 5
1.2 Syfte	s 5
1.3 Metod	s 5–6
1.4 Material och begränsningar	s 6
1.5 Tidigare forskning	s 6–7

2. Den historiska bakgrunden till nuvarande allmänbiktens bön.

2.1 Patriark Afrem I Barsoums tidiga biktordning för enskild bikt	s 8
2.1.2 Biktbönen i Lilla Katekes, tredje versionen, år 1937.	s 9
2.1.3 Biktbönen i Lilla Katekesen, fjärde versionen, år 1950.	s 9
2.1.4 Biktbönen i Tidebörens Andliga Skatt, femte versionen, år 1956.	s 10
2.1.5 Biktbönen i Barsoums Lilla Katekesen, femte versionen, år 1956	s 11
2.1.6 Biktbönen i Lilla Katekesen översatt från arabiska till syriska av Yuhanon Dolabani, år 1967.	s 11
2.1.7 Biktbön i Tidegårdens andliga skatt sjunde utgåvan, okänd utgivare år 1982	s 12
2.1.8 Biktbönen i Lilla katekesen utgiven av Julius Cicek, enligt Dolabanis syrianska återgivning, år 1984 i Holland.	s 12
2.1.9 Biktbönen i Tidebörens Andliga Skatt, åttonde utgåvan, okänd utgivare, år 1986.	s 13
2.2.0 Biktbönen i Lilla Katekes, tionde utgåvan, utgiven av Gregorios Yohanna Ibrahim, år 1995	s 14
2.2.1 Biktbönen i Lilla Katekes i den svenska översättning utifrån Dolabanis text, år 2001.	s 15
2.2.2 Biktbönen i Tidebörens Andliga Skatt, trettonde utgåvan, utgiven av George Saliba, år 2009.	s 15
2.2.3 Slutsats och analys	s 16

3. Variationer av biktbön hos äldre penitenter

- 3.1 Lokala varianter av biktbön från byn Azech i Turabdin s 17–19
- 3.2 Intervjuer med äldre människor som vuxit upp i Azech s 19
- 3.3 Slutsats s 19–20

4. Historiska dokument som bekräftar den allmänna biktens introduktion, införande och spridning

- 4.1 Patriark Zakka I Iwas refererens till allmän bikt år 1971 s 21
- 4.2 Ärkebiskop Julius Yeshu Ciceks utgåva av syrisk-ortodoxa liturgin år 1977 s 21
- 4.3 Konstitutionen år 1980 s 21
- 4.4 Ärkebiskop Kyrillus Afrem Karim utgåva av syrisk-ortodoxa liturgin år 1998 s 22
- 4.5 Spridning av den allmänna bikten i Sverige år 2001 s 22–23
- 4.6 Den allmänna biktens universella status – ett axplock av exempel: Schweiz, Libanon, Tyskland, Brasilien och Indien. s 24–25
- 4.7 Slutsats s 26

5. Motiv till införandet av allmänbikt i liturgin

- 5.1 Iwas motiv s 27–28
- 5.2 Karims motiv s 28
- 5.3 Slutsats s 28

6. Korrektiv

- 6.1 John Chryssavgis – bikten: klimax i omvändelsen. s 29–33
- 6.2 Nicholas Denysenko – bikten och omvändelsen: en resa tillsammans i kompanionskap. s 34–37
- 6.3 Ärkebiskop Filoxenus Mattias Nayis – exempel på en ny generations biskopar s 38–39
- 6.4 Slutsats s 39–42

7. Sammanfattande analys och väg framåt s 42–45

Källförteckning s 45–46

Introduktion

1.1 Bakgrund och problemstatement

Som präst i den Syrisk-ortodoxa kyrkan i Sverige möter jag människor i själavård och bikt och avser med detta arbete bidra till en ökad medvetenhet hos mig själv och andra om den enskilda bikten och den allmänna biktens betydelse. Den enskilda bikten har i många Syrisk-ortodoxa kyrkor i slutat att användas och i stället har den allmänna bikten ersatt detta. Den enskilda bikten är klimax i omvändelseprocessen, där en troende människa bekänner, uttalar sina synder enskilt för en präst och tar emot avlösning. I den tidiga kristna kyrkan behövde den troende som fallit i allvarlig synd göra offentlig bikt och bot. De synder som krävde detta var framför allt mord, äktenskapsbrott och avfall från tron¹. När tron bredde ut sig och blev officiell i det romerska riket förföll denna bikt och botpraxis succesivt och övergick i stället till enskild bikt inför präst. På så sätt återintegrerades den troende som fallit i allvarlig synd till kyrkans gemenskap.

I modern tid har den enskilda biktens bön inför präst förts in i liturgin under benämningen allmänbikt. Varför har Syrisk-ortodoxa kyrkan en allmänbikt med avlösning i liturgin? Praktiken med allmänbikt i liturgin avviker från andra ortodoxa kyrkor och leder oss till de frågor som denna uppsats avser att besvara:

När infördes den allmänna bikten? Och varför förde man in den i liturgins allmänna ordning? Kan det motivet stödjas av teologiska skäl?

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att visa på hur processen har gått till när den syrisk-ortodoxa kyrkan fick en allmän bikt som mer eller mindre har blivit standard i liturgin och svara på frågan vad motivet var. Kan det motivet rättfärdigas i dagens situation eller bör vi se på alternativa vägar framåt? Jag hoppas med denna uppsats också bidra till ett fördjupat samtal om en viktig del av kyrkans själavårdande uppdrag – bikten – som vill hjälpa medlemmar i kyrkan som varit isolerade, varit borta från kyrkan en lång period att återinträda i gemenskap med Gud och sina medmänniskor.

1.3 Metod

I uppsatsen kommer jag använda mig av en deduktiv och historie-kritisk metod. Efter introduktionen kommer jag genom översättning av primärkällor visa var biktbönen kommer ifrån och visa hur den utvecklas genom åren. I den tredje delen kommer jag genom intervjuer presentera variationer av biktbönen från staden Azech i Turabdin och även lyfta fram hur den allmänna bikten mottogs där när den kom ut som praktik i kyrkan. I den fjärde delen tar jag upp

¹ Denysenko, orthodox confession, s 4

historiska källor som bekräftar den allmänna biktbörens introduktion och införande i liturgin samt den allmänna biktens status i kyrklig praktik i en del länder där syrisk-ortodoxa lever. I den femte delen kommer jag att förklara motivet till varför allmänbikten infördes. I den sjätte delen – korrektivet - använder jag mig av först av John Chryssavgis som ser på bikten genom kyrkofädernas glasögon ur ett österländskt perspektiv, enligt grekisk ordning. Därefter använder jag mig av Nicolas Denysenko som lyfter fram de sociala aspekterna i omvändelseprocessen och breddar på så sätt förståelsen av bikten, enligt slavisk ordning. Slutligen lyfter jag fram den syrisk-ortodoxe ärkebiskopen Filoxenus Mattias Nayis som ett exempel på en ny generations biskopar för att finna ett möjligt sätt att tänka kring allmän bikten. Avslutningsvis gör jag en sammanfattande analys och gör ett försök till bidrag för ett fortsatt samtal då jag pekar på en möjlig väg framåt.

1.4 Material och begränsningar

Materialen som används är den kyrkliga bönboken skriven på arabiska ”Al-Tuhfa Al-Ruhiyya” som i uppsatsen kommer kallas med titeln ”Tidebönens andliga skatt” som är titeln i svensk översättning. Den andra källan är katekesboken ”Mochtasar fi ta’lim al Masihhi” som kommer hänvisas till i uppsatsen under dess svenska titel ”Lilla Katekesen”. Båda dessa verk är skrivna av patriarken Afrem I Barsoum. Sekundär litteratur begagnas även för att kasta ljus över uppsatsens syfte. Även översättningar som gjorts till syriska från arabiska bejakas samt liturgier på syriska från det syrisk-ortodoxa sammanhanget av olika datum i modern tid. Översättningar från arabiskan och syrianskan är gjorda av mig.

Biktens sakrament har många intressanta synvinklar, exempelvis de olika biktordningar från medeltiden fram till modern tid som kyrkan har använt är i den syriska traditionen ett utforskat område. Denna uppsats kommer dock på grund av behovet av avgränsning att endast studera hur biktordningen med särskilt fokus på biktbönen utvecklats under och efter Barsoums tid.

1.5 Tidigare forskning

Det finns knappt någon forskning om bikten i den Syrisk-ortodoxa kyrkans tradition. Sebastian Brook har skrivit om syriska kyrkofäder och deras teologi fram till 500-talet men efter denna tid blir det bara mindre och mindre saker som skrivits och i modern tid är det i princip obefintligt. Johan Andersson är en av de få som har arbetat akademiskt på kandidat-nivå med Syrisk-ortodoxa kyrkans viktigaste bönbok, bönboken för de dagliga bönerna ”Shhimo”. Således börjar vi bygga upp en förståelse för den moderna Syrisk-ortodoxa kyrkan. Med den moderna Syrisk-ortodoxa kyrkan menas den kyrka som förenades efter att de två Syrisk-ortodoxa patriarkaten som varit splittrade mellan 1300-talet till 1800-talet återförenades².

²Bar Sawme, Den Syrisk-ortodoxa liturgin i Sverige, s 16

Andra ortodoxa kyrkor har skrivit olika saker i detta ämne. Vi har bland annat den rysk-ortodoxe Alexander Schmemmanns rapport om bikt och nattvard från 1970-talet där han tar upp ämnet. I rapporten anför han förslag för att komma till rätta med utmaningarna som fanns då med bikten. Schmemann uppskattar inte biktens genomförande i anslutning till liturgin. Betydelsen av ”allmänbikt” (eng. general confession) ur Schmemanns perspektiv innebär den botgudstjänst som de troende deltar i kvällen innan liturgi. De som avser ta emot nattvarden deltar i den under ledning av prästen som innefattar sig själv i botböerna. ”Prästen inbjuder deltagarna att fästa sin andliga blick mot Herrens måltid som väntar oss och som ges oss trots vår ovärdighet”³. Denna botgudstjänst hjälper nybörjare menar Schmemann i omvändelsens anda och underlättar för de troende som har andlig erfarenhet att göra en bättre individuell bikt hos prästen⁴. När vi i denna uppsats talar om allmän bikt bör vi vara medvetna att det kan finnas olika innebörder av detta uttryck i olika ortodoxa kyrkor. Under 1900-talet verkar det som en reflektion kring sakramenten generellt fördes i de ortodoxa kyrkorna och att man kom fram till olika saker.

Enligt Johan Andersson som skrivit om patriark Afrem I Barsoums centralisering av Shhimo – den dagliga böneboken i den Syrisk-ortodoxa kyrkan - så fanns det en mångfald av ordningar av den⁵. Den mångfalden beror på att det var en decentraliserad kyrka. Barsoum var den första som centraliserade Shhimo genom att göra ett urval som bejakar de variationer som fanns i mångfalden i de syriska sammanhangen och erbjuder möjligheter att be med alternativa böner. När det gäller biktordning i Syrisk-ortodoxa kyrkan gjorde Barsoum en viktig insats också där genom att centralisera den men vi saknar primärkällor till den. Fanns det en biktordning innan Barsoums tid? Det faktum att Barsoum centraliserar biktordningen kan antyda att de syrisk-ortodoxa aldrig haft *en* fastställd ordning. Detta innebär inte att bikten inte fanns utan att det kanske inte behövdes en fast ordning för det. Mycket möjligt så har också Barsoums biktordning katolsk influens. Dessa frågor och dessa teorier ligger något utanför denna uppsats och är en uppgift för en masteruppsats eller är något för andra forskare att utröna. För en del källor har det inte varit möjligt att finna var boken har tryckts eller tryckeriet och på grund av detta har den informationen inte varit möjlig att återge i källförteckningen.

³ Schmemann, Confession and Communion 1e

⁴ Schmemann, Confession and Communion 1 samt 7.

⁵ Uppsatsens titel är: “The Shhimo of 1980 and 1934 – Uniformity or diversity? “

2. Den historiska bakgrunden till nuvarande allmänbikts bönen.

2.1 Patriark Afrem I Barsoums biktordning för enskild bikt

Första gången vi påträffar formulering som idag används som allmänbikt är daterat från år 1911 i boken "Al-Tuhfa Al-Ruhiyya"⁶. Den är författad av den hädangångne patriarken Barsoum (+1957) i biktordning för enskild bikt inför präst, alltså något som är helt separat från liturgin. De första utgåvorna publicerades då han var munk i Saffrans klostret i början av 1900-talet medan den femte och sista utgåvan under hans livstid utgavs då han var patriark år 1956⁷. Biktbönen har i boken följande rubrik: "Vid syndabekännelse inför prästen" och kommer nedan,

"Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande, inför vår härskarinna, den heliga jungfrun, ständig jungfru, och alla änglar och ärkeänglarna St Michael och Gabriel och St Johannes döparen, de två heliga apostlarna St Petrus och St Paulus, de tjugofyra profeterna, de tolv apostlarna, de fyra evangelisterna och de sjuttio två förkunnarna.

Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, [och] hoppas på det ädla prästämbetet som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. [Ty] jag har syndat med mina inre och yttre sinnen, i ord, i gärningar och tanke. Min synd är stor, stor, mycket stor [sic!] och jag är ångerfull över den, en fullkomlig ånger [alltså jag ångrar den uppriktigt] och jag avser att aldrig mer återvända till den: hellre dör jag än att acceptera synden. Därför ber jag dig att du genom den heliga prästerskaps auktoriteten löser mig och förlåter mig bedjande Gud att i sin nåd förlåta mig, amen."⁸.

I Barsoums biktordning ingår även bön innan och efter bikt som den troende ber. Biktbönen åtföljs vanligtvis av råd och vägledning och slutligen en avlösning av prästen.

⁶ I mina efterforskningar har jag inte lyckats hitta den första versionen utan den nämnda versionen är den andra utgåvan.

⁷ Ignatius Afrem Barsoum I tjänstgjorde som patriark för den Syrisk-ortodoxa kyrkan av Antiokia och hela Östern mellan år 1932-1957.

⁸ Barsoum, Al-Tuhfa al Ruhiyya, andra utgåvan s 157-158, min översättning från arabiskan. Datum anges inte i boken. Felaktigt kallad "taks chidmet al-kidas. (En längre version på engelska i princip samma är också tillgänglig på webbsidan: [Anaphoras: The Sacrament of Repentance \(syriacorthodoxresources.org\)](http://syriacorthodoxresources.org))

2.1.2 Biktbönen i Barsoums Lilla Katekes, tredje versionen, år 1937.

Barsoum skriver i katekesen⁹: ”Uttala biktbönen”, nedan kommer den:

”Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande, inför vår härskarinna heliga jungfru Maria och alla heliga änglar och alla profeter, apostlar och förkunnare. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på den ädla prästerliga auktoriteten¹⁰ som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. [Ty] jag har syndat med mina inre och yttre sinnen, i tanke, ord och gärningar. Min synd är mycket stor och jag är ångerfull över den och jag avser att aldrig mer återvända till den. Därför ber jag att du genom prästerskapets auktoritet löser mig från alla mina synder så att jag må förlänas förlåtelse, amen”¹¹.

2.1.3 Biktbönen i Barsoums Lilla Katekes, fjärde versionen, år 1950.

Detta årtal har rubriken samma innehåll och biktbönen ser ut på följande sätt:

”Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande, inför vår härskarinna heliga jungfru Maria och alla änglar och alla profeter, apostlar och förkunnare. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på den ädla prästerliga auktoriteten som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. Ty jag har syndat med min inre och yttre människa, i tanke, ord och gärningar. Min synd är mycket stor och jag är ångerfull över den och jag avser att aldrig mer återvända till den. Därför ber jag att du genom prästerskapets auktoritet löser mig från alla mina synder så att jag må förlänas förlåtelse, amen.”¹²

⁹ Katekesen är uppbyggd i olika delar där metoden är frågor och svar eller påståenden som besvaras.

¹⁰ Arab. ʿala sultan al kahnut al sharif

¹¹ Barsoum, Mochtasar fi taʿlim al Masihi, s 52

¹² Barsoum, Mochtasar fi taʿlim al Masihi, s 52

2.1.4 Biktbönen i Barsoums Tidebönens Andliga Skatt, femte versionen, år 1956.

Den 15 december år 1956 i Homs när Barsoum utkom med den sista versionen av ”Al-Tuhfah al-Ruhiya” under sin livstid tillkännager han i förordet att då den mottagits väl av kyrkans barn beslöt han att låta trycka upp den för femte gången. Förordet ger oss information att denna nytryckning innefattade revideringar och några rättelser och att en enkel stil har försökt hållas så att gemene man och kvinna skall kunna förstå den¹³. År 1950 gjordes en översättning till engelska av James E.Kinnear som senare, år 1999, ansågs otillfredsställande av kyrkans ledare då man efter granskning av domprost Josef Tarzi fann att översättningen innehöll ” felaktigheter och avsevärda tillägg och förändringar”¹⁴. Tarzi gjorde på uppdrag av metropolit Clemis Kaplan i Västra USA i stället en ny översättning utifrån det arabiska och syrianska originalet som Barsoum hade författat. Bönens titel lyder: ”Vid syndabekännelse inför prästen”,

”Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på den ädla prästerliga auktoriteten som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. [Ty] jag har syndat med mina inre och yttre sinnen, i ord, i gärningar och tanke. Min synd är stor, mycket stor och jag är ångerfull över den, en fullkomlig ånger [alltså jag ångrar den uppriktigt] och jag avser att aldrig mer återvända till den: hellre dör jag än att acceptera synden. Därför ber jag dig att du genom den heliga prästerskaps auktoriteten löser mig och förlåter mig min skuld bedjande Gud att i sin nåd förlåta mig, amen.”¹⁵.

¹³ Barsoum, Tidebönens Andliga Skatt, s 7

¹⁴ Barsoum, Tidebönens Andliga Skatt, s 9

¹⁵ Barsoum, Al-Tuhfa al Ruhiyya, femte utgåvan s 131, min översättning från arabiskan. Det finns även en utgåva av en bok som kallas ” Den troendes böner” där man har använt biktbönen från ” Tidegårdens Andliga Skatt”, vilken följer Barsoums femte kortfattade version helt. Årtal är okänt men utgivarna är ” Bokförlaget för religiös undervisning”[Manshurat maktab al-ta’lim al-dini], biskopssätet i Homs.

2.1.5 Biktbönen i Barsoums Lilla Katekesen, femte versionen, skriven av Mar Ignatius Afrem I Barsoum, år 1956.

Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande, inför vår härskarinna heliga jungfru Maria och alla änglar och alla profeter, apostlar och förkunnare. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på den ädla prästerliga auktoriteten som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. Ty jag har syndat med min inre och yttre människa, i tanke, ord och gärningar. Min synd är mycket stor och jag är ångerfull över den och jag avser att aldrig mer återvända till den. Därför ber jag att du genom prästerskapets auktoritet löser mig från alla mina synder så att jag må förlänas förlåtelse, amen¹⁶

2.1.6 Biktbönen i Lilla Katekesen översatt från arabiska till syriska av Filoxenus Yuhanon Dolabani, år 1967.

I Dolabanis översättning av Barsoums katekesbok finner vi biktbönen återgiven på följande sätt:

”Jag bekänner mig till Gud Fader Allsmäktig, till hans älskade Son Jesus Kristus och till Hans Helige Ande och till den heliga Gudaföderskan Maria, ständig jungfru, till änglarna, profeterna, apostlarna, förkunnarna, [jag bekänner mig] till tron från de tre ekumeniska synoderna i Nicea, Konstantinopel och Efesus och till den prästerliga auktoriteten som har överlämnats i dina händer, med vilken du löser och binder. Jag bekänner att jag har syndat med mina inre och yttre sinnen i ord, handling och tanke. Mina synder är stora, mycket stora [och] en fullkomlig ånger ångrar jag över dem. Jag accepterar döden och jag accepterar inte synden [hellre dör jag än går tillbaka till synden] [och ber att du] genom den heliga auktoriteten skall lösa mig från syndens band så att jag må bli värdig förlåtelsens nåd[amen]¹⁷.

¹⁶ Barsoum, Lilla Katekesen, femte versionen, s 131. Min översättning från arabiska.

¹⁷ Dolabani, Kfiso djulfono Mshihoyo, s 45. Min översättning från syriska.

2.1.7 Biktbönen i Tidegårdens andliga skatt sjunde utgåvan, okänd utgivare, år 1982

Tidegårdens andliga skatt fortsätter att utges med rubrik ” Vid syndabekännelse inför präst ”

Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på den ädla prästerliga auktoriteten som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. Ty jag har syndat med mina inre och yttre sinnen, i ord, i gärningar och tanke. Min synd är stor, mycket stor och jag är ångerfull över den, en fullkomlig ånger [alltså jag ångrar den uppriktigt] och jag avser att aldrig mer återvända till den: hellre dör jag än att acceptera synden. Därför ber jag dig att du genom den heliga prästerskaps auktoriteten löser mig och förlåter mig min skuld bedjande Gud att i sin nåd förlåta mig, amen¹⁸”

2.1.8 Biktbönen i Lilla katekesen utgiven av Julius Cicek, enligt Dolabanis återgivning, år 1984 i Holland.

Afrem Barsoums lilla katekes som översattes till syriska, publicerades åter år 1984 i Holland i St Efraims kloster av den hädangångne ärkebiskopen Julius Cicek. Cicek skriver följande om den: ”En kort[katekesbok] om den kristna läran som är gjord av den trefaldigt salige Mor Ignatius Afrem I Barsoum, patriark av Antiokia för de Syrisk-ortodoxa. Gjord[översatt] till syriska [av] den hädangångne Mor Filoxenus Yuhanon Dolabani av Mardin, den fjärde upptryckningen. Nedan kommer den:

” Jag bekänner mig till Gud Fader Allsmäktig, till hans älskade Son Jesus Kristus och till Hans Helige Ande och till den heliga Gudaföderskan Maria, ständigt jungfru, till änglarna, profeterna, apostlarna, förkunnarna, [jag bekänner mig] till tron från de tre ekumeniska synoderna i Nicea, Konstantinopel och Efesus och till den prästerliga auktoriteten som har överlämnats i dina händer, med vilken du löser och binder. Jag bekänner att jag har syndat med mina inre och yttre sinnen i ord, handling och tanke. Mina synder är stora, mycket stora [och] en fullkomlig ånger ångrar jag över dem. Jag accepterar döden och jag accepterar inte synden [hellre dör jag än går tillbaka till synden] [och ber att du] genom den heliga auktoriteten skall lösa mig från syndens band så att jag må bli värdig förlåtelsens nåd[amen]¹⁹.

¹⁸ Barsoum, Al-Tuhfa al Ruhiyya, s 131 utgivare okänd. Min översättning från arabiska

¹⁹ Cicek, Kfiso dyulfono Mshihoyo, s 45. Min översättning från syriska.

2.1.9 Biktbönen i Tidebörens Andliga Skatt, åttonde utgåvan, skriven av biskop över Syrien och Libanon Mar Sewrios Afram Barsoum, utgiven i Jerusalem, okänd utgivare, [utgivnings]år 18 augusti år 1986.

”Al-Tuhfa” fortsätter att utges. Börens titel är: Vid bekännelsebön inför präst.

”Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande, inför vår härskarinna den heliga jungfrun, ständig jungfru, och alla änglar och ärkeänglarna St Michael och Gabriel och St Johannes döparen, de två heliga apostlarna St Petrus och St Paulus, de tjugofyra profeterna, de tolv apostlarna, de fyra evangelisterna och de sjuttio två förkunnarna.

Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på det ädla prästämbetet som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. Ty jag har syndat med mina inre och yttre sinnen, i ord, i gärningar och tanke. Min synd är stor, mycket stor och jag är ångerfull över den, en fullkomlig ånger [alltså jag ångrar den uppriktigt] och jag avser att aldrig mer återvända till den: hellre dör jag än att acceptera synden. Därför ber jag dig att du genom den heliga prästerskaps auktoriteten löser mig och förlåter mig bedjande Gud att i sin nåd förlåta mig, amen”²⁰.

²⁰ Barsoum, Al-Tuhfa al Ruhiyya, s 131, okänd utgivare. Min översättning från arabiska.

2.2.0 Biktbönen i Tidebönens Andliga Skatt tionde utgåvan, tionde utgåvan, utgiven av Gregorios Yohanna Ibrahim, Aleppo, år 1995.

I förordet skriver Ibrahim följande:” Syrianer känner inte till någon bok som har tryckts tio gånger och överstigit tiotusentals exemplar som Al-Tuhfa al Ruhiya, de förpliktigade bönerna [skrivna av] den trefaldigt salige patriark Afram I Barsoum och vi har utgett tiotusen böcker i två upptryckningar i Dar Al-Ruha, för spridning i Aleppo, vilken idag heter Dar Mardin, den åttonde utgåvan 1983 och den nionde utgåvan 1990, 6000 exemplar utifrån efterfrågan hos de troende från olika platser i den arabiska världen, särskilt våra ungdomar, i organisationer för religiös uppfostran i den Ortodoxa kyrkan av Antiokia, framför vi den tionde utgåvan med önskan att den må glädja er och må denna bok vara ett gott verktyg att närma sig Gud”²¹...Nedan kommer den tionde utgåvans biktbön, med titeln ” Vid syndabekännelse inför präst”

”Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på det ädla prästämbetet som anförtratts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. Ty jag har syndat med mina inre och yttre sinnen, i ord, i gärningar och tanke. Min synd är stor, mycket stor och jag är ångerfull över den, en fullkomlig ånger [alltså jag ångrar den uppriktigt] och jag avser att aldrig mer återvända till den: hellre dör jag än att acceptera synden. Därför ber jag dig att du genom den heliga prästerliga auktoriteten löser mig från min skuld och förlåter mig bedjande Gud att i sin nåd förlåta mig, amen”²².

²¹ Barsoum, Al-Tuhfa al Ruhiyya, tionde utgåvan, intro. Min översättning från arabiska.

²² Barsoum, Al-Tuhfa al Ruhiyya, tionde utgåvan, s 181. Min översättning från arabiska.

2.2.1 Biktbönen i Lilla Katekesen enligt Dolabanis utgåva i svenska översättning, år 2001.

År 2001 får de Syrisk-ortodoxa trosutövarna i Sverige för första gången Barsoums katekes i svensk utgåva. I ärkebiskop Benyamin Atas förord finner vi avsikterna med publiceringen: ” ... Den har nu översatts också till svenska, till glädje för dem bland våra syrianska troende som vuxit upp i Sverige och nästan har svenska som sitt modersmål, men även för våra svenska bröder och systrars uppbyggelse. Katekesen ger en klar bild av den Syrisk-ortodoxa kyrkans syn på den tro som först förkunnades av vår Herre Jesus Kristus och sedan fördes vidare av hans heliga apostlar”²³. Atas riktar sedan ett tack till Tony Larsson och Gabriel Yalgin som har ansvarat för översättning och tryckning och uttrycker sin förhoppning att denna bok kommer att fylla en viktig roll, särskilt för den generation som växer upp. Slutligen uppmuntrar Atas varje syrian att läsa och reflektera över dess innehåll för att ” inte fara vilse, utan finna livets väg som leder hem till vår Herres härlighet”²⁴. Katekesens syrianska text är återgiven enligt Dolabanis översättning men utgivarna har valt att som svensk översättning återge och placera Barsoums femte version ur ”Tidebönens Andliga Skatt” av biktbön som tolkning.

2.2.2 Biktbönen i Tidebönens Andliga Skatt, Barsoum, trettonde utgåvan, utgiven av George Saliba, år 2009 i Libanon, Gabal Libnan i Harisa.

Vid bekännelsebön inför präst:

”Jag bekänner mig till Gud den allsmäktige Fadern och hans älskade Son, vår Herre Jesus Kristus, och hans helige Ande. Jag bekänner mig till de tre heliga konciliernas tro, i Nicea, Konstantinopel och Efesos, och hoppas på det heliga prästämbetet som anförtrotts dig, min fader präst, i vilken[s kraft] du löser och binder. [Ty] jag har syndat med mina inre och yttre och inre sinnen, i tanke, ord och gärningar. Min synd är stor, mycket stor och jag är ångerfull över den, en fullkomlig ånger [alltså jag ångrar den uppriktigt] och jag avser att aldrig mer återvända till den: hellre dör jag än att acceptera synden. Därför ber jag dig att du genom den heliga prästerskaps auktoriteten löser och förlåter mig min skuld, bedjande Gud att i sin nåd förlåta mig, amen.”²⁵

²³ Barsoum, Lilla Katekesen, s 2-4.

²⁴ Barsoum, Lilla Katekesen, s 4.

²⁵ Barsoum, Al Tuhfa al Ruhiyya, trettonde utgåvan, s 176. Min översättning från arabiska.

2.2.3 Slutsats och analys

Genom biktbörens versioner och utgåvor, när man följer dem i årtalen kan man observera att det sker en reflektion över biktbörens innehåll hos Barsoum och utgivare efter hans bortgång. Synden har fått en annan ordning i versionerna från år 1937 och år 1950 i Barsoums Lilla Katekesen. I 1911-års ”Tidebönens andliga Skatt” var det följande ordning: ord, gärning och tanke medan det i Lilla Katekesen på 30 och 50 talet är: tanke, ord och gärning, vilket känns mer logiskt. I ”Tidebönens Andliga Skatt” år 1956 går Barsoum tillbaka till ord, gärning och tankeordningen. I 1937 och 1950 års version har omnämmandet av de himmelska varelserna minskat i Lilla Katekesen. År 1956 i Tidebönens Andliga Skatt försvinner deras omnämmande helt. Den förändringen sker inte i Lilla Katekesen – visserligen är de himmelska varelserna med där, om än kortfattat.

Det är den kortfattade versionen från Tidebönens Andliga Skatt år 1956 som blir den version som slår igenom och som senare under Karims tjänstgöringstid som ärkebiskop kommer in i liturgin som text. Utgivningar av Dolabanis version och 1986-års okände utgivare som följer Barsoums 1911-års utgivning visar att det inte är givet vilken bikt bön man ska använda. Genomgående har biktbönen behållit sin ursprungliga rubrik: ” Vid syndabekännelsen inför präst”, även i utgåvor som utgavs efter 60-talet så har denna titel behållits. Detta vittnar om att den i den första utgåvan endast var avsedd som en bikt inför prästen och inte en bön i liturgin. Trots att biktbönen kom in i liturgisk praxis som en allmänbikt under 70-talet ser vi ingen sådan förändring i rubriken. År 1986 kommer den längre versionen tillbaka för att sedan år 1995 gå tillbaka till den kortfattade. År 2001 kommer den längre versionen tillbaka i form av Dolabanis utgåva i Sverige i Lilla Katekesen men Barsoums kortfattade version används som översättning eller tolkning till svenska. Den kortfattade versionen återses avslutningsvis år 2009 med förändringen av ett ord: ”...och hoppas på det *heliga* prästämbetet som anförtratts dig” i stället för ” ...och hoppas på det *ädl*a prästämbetet som anförtratts dig”.

Summa summarum: Av de olika formuleringarna i biktbönen, med eller utan de himmelska varelserna, förkortningar eller förändringar som skett genom åren verka det vara mer intressant att den troende biktar än vilka ord hon/han använder vid bikt. Därför kan vi dra slutsatsen att det inte är av central betydelse att ha en fast formulerad biktbön i Syriska-ortodox teologi. Det är snarare momentet att omvända sig som står i centrum. Än till idag kan vi observera att biktbönen som var avsedd för enskild bikt inför präst fortfarande är föremål för reflektion och förändring, vilket visar att själva bönen i sig inte är helig och orubblig utan kan mer eller mindre förändras.

3. Variationer av biktbön hos äldre penitenter

3.1 Lokala varianter av biktbön från byn Azech i Turabdin

Det finns variationer av biktbön hos äldre penitenter (födda på 1940-1950 talet). Följande biktbön spelades in med en äldre syrianska dam i åttio årsåldern, vid namn Hatun Kudun, bosatt i Holland som är uppvuxen i Turabdin i byn Azech. Hon lärde sig den av den hädangångne blinde läraren Aziz Oglu²⁶ (+2003) i Azech som formade flera generationer med den koral-skola som han höll i den lokala kyrkan uppkallad efter jungfru Maria, 'azret Azech²⁷. De olika slags bönerna och lovsångerna sjungs än i dag av de äldre syrianska damerna från Azech. Nedan kommer min översättning av Kuduns biktbön från Azech:

”Jag bekänner inför Gud allsmäktig, inför min Herre Jesus Kristus, inför den rena jungfru Maria, inför de 12 apostlarna och de 72 förkunnarna, inför de 318 heliga fäderna som vidareförmedlat tron genom [de heliga] koncilierna i Nicea, Konstantinopel och Efesus, jag bekänner inför den prästerliga auktoriteten/värdigheten, ty jag är ångerfull, ångerfull [alltså mycket ångerfull] [och jag ber] dig fader präst att du ber för mig till Kristus att han må förlåta mig mina brister och synder, nu och hädanefter [amen]”²⁸.

Vi har ytterligare en variation som Makbula Vardi som är i sjuttioårsåldern lärt sig ifrån Azech. När hon först reciterar biktbönen ger hon följande version som hon sedan säger var fel:

”Jag bekänner inför Gud Fader allsmäktig, inför min Herre Jesus Kristus, inför den rena jungfru Maria, inför de fyra evangelisterna, Matteus, Markus, Lukas och Johannes. Jag bekänner inför den prästerliga auktoriteten, ty jag är ångerfull, ångerfull [alltså mycket ångerfull] [och jag ber] att Han må förlåta mig mina brister och synder, nu och hädanefter [amen]”²⁹.

Hon reciterar den igen för att ge mig korrekt biktbön:

”Jag bekänner inför Gud Fader allsmäktig, inför min Herre Jesus Kristus, inför den rena jungfru Maria, inför de fyra evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och Johannes, inför änglarna och ärkeänglarna, St Mikael, St Gabriel och [inför] Johannes döparen. Jag bekänner inför den

²⁶ Det syrianska familjenamnet är ”Eliasko”. Aziz Oglu föddes den 9 feb 1926 i Azech där han också växte upp. Han levde där ända till 18 november 1995. I ung ålder undervisades han av den framlidne läraren, malfono Said Yousif i Azechs kyrka. Efter att ha blivit lärd av honom började de tillsammans undervisa i Azech. Said flyttade efter en tid till staden Derik i Syrien där han fortsatte att undervisa. Aziz Oglu förblev i Azech och fortsatte även han att undervisa. När Aziz var femton år började han för första gången att undervisa flickorna i byn och gjorde det ända till det år han utvandrade, år 1995. Femtiofem år undervisade han och under dessa år lärde han ut till sammanlagt 4500 elever utan ersättning eller betalning enligt hans utsaga till sonen Elias Oglu som bor i Schweiz. ”Kunskapen har vi tagit emot gratis och vi ger den gratis också”, sade den framlidne Aziz Oglu. När han var åtta år så blev han av med sin syn på grund av smittkoppor men hade enligt sonen ”ett inre ljus som lyste upp honom inifrån”. Sitt uppehälle fick han genom försäljning av diverse varor och han ville byborna alltid väl och var en ansedd och respekterad ledare. Då han utvandrade från Azech till Schweiz så levde han där i sju år och lämnade denna värld den 4 januari år 2003.

²⁷ Bokstavligen betyder det ”Jungfrun av Azech”.

²⁸ Intervju 14/2-2018, min översättning från arabiska.

²⁹ Intervju 22/6-2021, min översättning från arabiska.

prästerliga auktoriteten, ty jag är ångerfull, ångerfull [alltså mycket ångerfull] [och jag ber] att Han må förlåta mig mina brister och synder, nu och hädanefter [amen]”³⁰.

I intervjun med Makbula sade hon att Kuduns biktbon är fel. Jag frågade henne om de båda var i samma års-kull, varpå hon svarade:” Nej, Hatun gick i koral-skolan en eller två årskullar innan mig”.

I ett möte med Sara Blahad som också är uppvuxen i Azech och är i åttio-års åldern delade hon med sig av biktbon som hon lärde sig av en äldre syrianska dam vid namn ”dade Hawe”. Hawe delade med sig av böner som hon hade lärt sig till byns flickor. Till henne brukade Sara och byns flickor gå för att lära sig. Blahad berättar att hon också lärde sig hos ”staad ’izzo” (läraren Aziz) men att utbildningen hos Aziz var byns högre studier. Nedan kommer biktbonen som Sara lärt sig:

”Jag bekänner inför Gud Fader allsmäktig, inför min Herre Jesus Kristus, inför den rena jungfru Maria, inför den heliga treenigheten, inför de fyra evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och Johannes, inför änglarna och ärkeänglarna, St Michael och St Gabriel, och Johannes döparen, inför de 12 apostlarna och de 72 förkunnarna, inför de 318 heliga fäderna som vidareförmedlat tron genom [de heliga] koncilierna i Nicea, Konstantinopel och Efesus, på deras sannfärdiga tro på Kristus dör jag och lever”³¹.

Efter nästföljande liturgi så träffar jag Blahad efter kyrkkaffet och vi samtalar lite och jag passar på att fråga om biktbonen som jag reflekterat över och frågar Sara om den verkligen avslutas så. Då kompletterar hon biktbonen med att säga detta avslutande stycke som jag memorerar utan inspelning:

”Jag bekänner inför den prästerliga auktoriteten, ty jag är jag är ångerfull ångerfull [alltså mycket ångerfull] [och jag ber] dig faderpräst att du ber för mig till Kristus att han må förlåta mig mina brister och synder, nu och hädanefter [amen]”³².

När jag kommer hem blir jag osäker om jag mindes den kompletterande avslutande biten rätt så jag kontaktar Blahad och ber henne spela in den på Whats up och skicka den i sin helhet till mig. Några dagar senare får jag hela biktbonen inspelad, nedan kommer den. Blahad inleder med att säga följande: Denna bön är biktbonen [som sägs] inför fader prästen:

”Jag bekänner inför Gud Fader allsmäktig, inför min Herre Jesus Kristus, inför den rena jungfru Maria, inför den heliga treenigheten, inför de fyra evangelisterna Matteus, Markus, [Lukas] och Johannes, inför änglarna och ärkeänglarna, St Michael och St Gabriel, och Johannes döparen, inför de 12 apostlarna och de 72 förkunnarna, inför de 318 heliga fäderna som vidareförmedlat tron genom [de heliga] koncilierna i Nicea, Konstantinopel och Efesus, på deras sannfärdiga tro på Kristus dör jag och lever. Jag bekänner inför den prästerliga auktoriteten, ty jag är ångerfull, ångerfull, ångerfull[sic!] över alla mina synder och accepterar döden med glädje och accepterar

³⁰ Intervju 22/6-2021, min översättning från arabiska.

³¹ Intervju den 1/7-2021, min översättning från arabiska

³² Intervju den 4/7-2021, min översättning från arabiska

inte min synd i sorg, min synd min synd är mycket stor [och jag ber] dig faderpräst att du ber för mig till Kristus att Han må förlåta mig mina brister och synder, nu och hädanefter [amen]³³.

3.2 Intervjuer med äldre människor som vuxit upp i Azech

De äldre syrianska damernas biktbön som skiljer sig åt fick mig att vilja intervjua andra personer från Azech för att få reda på lite mer om kontexten för bikten. Hur fungerade allmänbikten i Azech? Hur praktiserade man den? Skedde den i liturgin eller utanför liturgin?

I en intervju med Michael Posluk som är i åttioårsåldern och kom till Sverige år 1975, så framkommer att barn kunde bikta sig i allmänbikt, där det hela gick till enligt följande: flera barn samlades och prästen läste biktbönen med efterföljande avlösning. Vuxna människor biktade sig inte med allmänbikt utan enskilt. Oftast skedde bikt vid de stora högtiderna under året: julen, påsk eller annan stor högtid. Posluk säger även att nattvarden firades varje söndag men att det inte var vanligt med kommunion varje söndag utan främst vid stora högtider. Innan kommunion så biktade man sig enskilt³⁴. Michael Posluk berättar också att inför högtider biktade barnen sig tillsammans med allmän bikt och det hände också att enstaka yngre ungdomar kom och biktade sig tillsammans med dem men inte de vuxna. Detta bekräftas också av Rachel Tanzi som också kommer från samma by. Enligt Tanzi så stod man i led för bikt och barnen kunde bikta sig två och två medan de vuxna var för sig. Prästen chori Josef höll i tre dagliga tideböner i kyrkan under veckans gång, berättar Tanzi. När det var dags för bikt så ringde kyrkklockan och de troende kom för att bikta sig.³⁵

Slutsats:

Variationerna i biktbön från Azech visar att det fanns olika varianter av biktböner, längre eller kortare. Precis som med Shhimo så vittnar biktbönerna från Azech att det inte fanns någon central tradition med biktbön, ingen fixerad form. Innan Barsoums centralisering under 1900-talets första hälft så ”existerade en mångfald i fallet för alla liturgiska firanden, inklusive Eukaristin”³⁶. Genom dessa tre personer från Azech kan vi få en glimt av den mångfalden. Kudun och Vardis böner är olika medan Blahads i princip sammanfattar innehållet i de bådas biktböner och innehåller fler uttryck. Man kan inte utesluta att åldern och minnet kan försvåra att komma ihåg för de äldre men formuleringarna i sig är tydliga med att man faktiskt kunde bikta sig med olika böner. Biktbönerna från Azech innefattar både mänskliga brister och synder, vilket kan peka på att man gick i bikt för att bikta tillkortakommanden eller svagheter också. Detta är dock inget som utesluter att det även var möjligt att göra med Barsoums biktbön men i den centraliserade versionen som han skapar är det främst grova synder som lyfts fram: ”Min synd är stor, mycket stor”. Genomgående i biktbönerna från Azech så finner vi inte syndens rangordning (tanke, gärning och ord/ord, gärning och tanke) utan troligtvis hade den som biktat sig redan uttalat dem för prästen innan biktbönen sades, om det var en svaghet eller synd. Något annat som är gemensamt för biktbönerna som personerna från Azech reciterar är att de inte nämner den

³³ Inspelning via Whats up 12/7-2021

³⁴ Något som bekräftas av Schweiz biskop Isa Dionysios Burguz under sommarkurs efter prästvigningen 2015.

³⁵ Intervjuer 30/6-2021

³⁶ Varghese, Structure of sacramental celebrations: Syriac tradition, s 201.

Helige Ande. Dock anger Blahad den heliga treenigheten. Biktbönerna ifrån Azech har en ovanlig avslutning ”nu och hädanefter” som alla intervjuade återger. Biktbönerna från Azech sades inför präst i enskild bikt. När allmänbikt blev en praktik i Azech var det framför allt barn som biktade sig på det sättet och aldrig inom liturgin utan under veckans gång i samband med tidebön, antingen i grupp med andra barn eller två och två. Variationerna i biktbönerna från Azech vittnar att det inte fanns något centraliserad ordning. Intervjuerna visar också att allmänbikt inte hade tagits emot som en praktik i den liturgiska ordningen och skedde inte heller i anslutning till den, utan var avskild helt från den. Barsoum erbjuder alternativa böneformuleringar i Shhimo från de olika Shhimo-traditionerna men detta ser vi inte i biktbönen. Detta kan bero på att Shhimo var något som folket använde dagligen i större utsträckning för tidebön i kyrkor och kloster medan biktbönerna inte användes så ofta. Därför blev själva formen för biktbön inte lika viktig som Shhimo men Barsoum skapar behovet av att centralisera den.

4. Historiska dokument som bekräftar den allmänna biktens introduktion, införande och spridning

4.1 Patriark Zakka I Iwas referens till allmän bikt år 1971

Första gången vi finner historiska belägg för fenomenet allmänbikt är i den hädangångne patriark (1980-2014) Iwas´ s artikel om Eukaristins sakrament. Där återfinns en referens till ett synodsbeslut i Atchane i Libanon år 1971 då allmänbikt tilläts i liturgin³⁷. I en intervju med munkpräst Roger Akhrass³⁸, ansvarig för Departmentet för syriska studier på Patriarkatet frågar jag: ”Finns det något dokument som visar kyrkans intention med den allmänna bikten?”. Efter att Akhrass genomsköjt patriarkatets arkiv för rapporten som gjordes från Synodsmötet i Atshane 1971 fick jag följande svar: ”Det finns inget omnämnt om biktämnet i rapporten för synodens olika sekvenser och jag ställer mig frågande inför detta. Är detta något som återges ur patriarkens minne, något som han minns talades om på synodsmötet eller har han angivit fel år? Att det [egentligen] är ett annat år som ett sådant beslut togs? Detta behöver vi återvända till för att få bekräftelse på”³⁹.

4.2 Ärkebiskop Julius Yeshu Ciceks utgåva av syrisk-ortodoxa liturgin år 1977

För de Syrisk-ortodoxa i Europa, i diasporan uppstod behov av kyrkliga böcker och för att uppfylla detta behov påbörjade den hädangångne ärkebiskopen Cicek att skriva och trycka böneböcker enligt den Syrisk-ortodoxa kyrkans tradition⁴⁰. I Anaforaboken för liturgin som skrevs av Cicek återfinns ingen allmän bikt i den syriska texten.

4.3 Konstitutionen år 1980

Första gången vi tydligt finner beslut om allmänbikten i källor är år 1980 i den Syrisk-ortodoxa kyrkans konstitution – som trädde i kraft under Iwas tid. Där anbefalls dels åt kyrkans tjänare att uppmuntra de troende att använda sig av alla kyrkans sakrament, varav ett av dem är biktens sakrament⁴¹. Konstitutionen är också tydligt med ”att ett Ärkestifts Metropolit har rättigheten att tillåta de troende att ta del av de heliga Sakramenten efter en allmän bikt och mottagandet av avlösning, förutsatt att de fastat minst tre timmar innan mottagandet av Kommunionen”⁴².

³⁷ Iwas, The sacrament of Eucharist, s 248. Detta äger alltså rum under tiden då Ignatius Jakob III var patriark (1957-1980).

³⁸ Numera biskop Sewerios

³⁹ Intervju 11/5-2021

⁴⁰ Cicek, Förord till Anafora, 1977.

⁴¹ Iwas, Syrisk-ortodoxa kyrkans konstitution artikel 146.

⁴² Iwas, Syrisk-ortodoxa kyrkans konstitution artikel 145

4.4 Ärkebiskop Kyrillus Afrem Karim utgåva av den syrisk-ortodoxa liturgin år 1998

År 1998 införde ärkebiskopen och ställföreträdaren i östra USA – numera patriark - för den Syrisk-ortodoxa kyrkan, Afrem II Karim den allmänna bikten i textform i ordningen för den Gudomliga liturgin⁴³.

4.5 Spridning av den allmänna bikten i Sverige år 2001

Den Syrisk-ortodoxa kyrkan i Sverige erfor efter etablerandet av kyrkor och vigning av präster på 1970-1980 talet behov av att översätta de syriska liturgierna till det lokala språket i Sverige. Bland de första översättningarna som gjordes var vigselritualet år 1998 och nästföljande år dopritualet. År 2001 blev översättning till svenska av begravnings liturgin samt den gudomliga liturgin verklighet genom Tony Larsson och Gabriel Yalgin. Dessa översättningar av bönböcker utgick dock från de engelska översättningarna och inte från det syriska originalet⁴⁴. Ärkebiskop Karims utgåva av den Gudomliga liturgin började få sin spridning och i den hade den allmänna bikten fått en formell plats innan nattvardsmottagandet. Utifrån den ordningen skapades en power-point presentation som visar en översättning av liturgin till svenska⁴⁵. Den PowerPoint presentationen infördes officiellt i det ena av de båda svenska syrisk-ortodoxa stiftet julen 2012⁴⁶.

Man kan iaktta skiftade hållningar bland de troende i placeringen av den allmänna bikten. Vid ett nytryck av den gudomliga liturgin år 2005, en utgivning och upptryckning som bekostades av St Maria kyrkan, Folketspark i Norrköping i Sverige så valde man att placera den allmänna bikten i liturgin efter sändningsvälsignelsen⁴⁷. Visserligen tar Konstitutionen upp följande som vi redan nämnt ovan: ”att ett Ärkestifts Metropolit har rättigheten att tillåta de troende att ta del av de heliga Sakramenten efter en allmän bikt och mottagandet av avlösning, förutsatt att de fastat minst tre timmar innan mottagandet av Kommunionen” men den anger inte var den allmänna bikten bör eller skall ske, inom liturgin eller efter liturgin.

Nedan kommer citat ur inledning till liturgiboken:

⁴³ Karim, Ordningen för den gudomliga liturgin s 81.

⁴⁴ Bar Sawme, Den Syrisk-ortodoxa liturgin i Sverige, s 18.

⁴⁵ Bar Sawme, Den Syrisk-ortodoxa liturgin i Sverige, s 19.

⁴⁶ Ibid., s19.

⁴⁷ Mourad, ”Tekso d’Qurobo Aloho” - Ordningen för den gudomliga liturgin, s 90. Min översättning från arabiska

” Efter det att första utgåvan av den Gudomliga liturgin enligt riten för den Syrisk-ortodoxa kyrkan av Antiokia tagit slut - vilken vi utgav i Jerusalem i slutet av år 2000 - såg vi behov av nytryck av den och har också lagt till en del böner och andliga hymner på syrianska och arabiska språket för att de troende ska kunna följa med i bönerna [ordagrant: finnas i de troendes händer] och kunna be genom dem dag och natt, särskilt vid tiden för den Gudomliga liturgin i den heliga Kyrkan. Så kommer de troende att uppfylla sin roll i bönerna och hymnerna och delta aktivt i det gudomliga offret. Vår önskan är att denna bok skall inspirera den Syrisk-ortodoxa kyrkans barn att fortsätta [i ett liv i] bön och delta andligt i dem med vördnad. Genom denna bok kommer de att kunna följa med i liturgins olika delar med koncentration utan distraktion och avledande tankar...och möjliggör åt dem att erfara den andliga glädjen och komma fram i led till Herrens altare för att ta emot Hans heliga kropp och blod, näring åt själarna och kropparna. Av denna anledning har vi förberett denna bok, den Gudomliga liturgin så att de troende genom den må ta emot välsignelse, andlig näring och nytta som ger fridens och nådens frukter, vilka är den ömsesidiga kärleken.

/ St Markus kloster den 27/9-2003, Upphittandet av det heliga korsets trä. Patriarkens företrädare Mor Sewerios Malke Mourad⁴⁸.

⁴⁸ Mourad, ”Tekso d’Qurobo Aloho” - Ordningen för den gudomliga liturgin, s 5. Min översättning från arabiska.

4.6 Den allmänna biktens universella status – ett axplock av exempel: Schweiz, Tyskland Libanon, Brasilien och Indien.

4.6.1 I jämförelse med hur utvecklingen har gått i andra länder där Syrisk-ortodoxa lever så har liturgin också översatts till andra språk men där ser man ett annat val av placering av biktbönen. I exempelvis munkpräst Lahdo Hannas översättning av den heliga liturgin år 2010, ”Ordningen för Eukaristifirandet enligt den Syrisk-Ortodoxa kyrkans ritual”⁴⁹, bosatt och verksam i St Augins kloster i Schweiz kan man finna biktbönen placerad längst bak i liturgiboken efter förklaring av syriska ord. I valet att placera biktbönen långt bak ses likheterna tydligt med ärkebiskopen i Libanon, George Salibas utgivning av liturgin ” Lahmo dhaye” [Livets bröd], år 2002, i vilken han placerar biktbönen som ett appendix. Hannas val av biktbön överrenstämmer helt med Dolabanis återgivning i Lilla Katekesen år 1967 medan Saliba använder sig av Barsoums biktbön enligt den trettionde utgåvan av Tidebönens Andliga Skatt år ⁵⁰. På frågan varför Hanna har placerat den i slutet svarar han:” De flesta präster kan bönen men jag ville framför allt underlätta för de troende som behöver den att ha den tillgänglig”⁵¹.

I en intervju med ärkebiskopen i Tyskland, Mattias Nayis så framkommer att det finns olika sätt att förhålla sig till den allmänna bikten i stiftet. På frågan hur allmänbikten fungerar i Tyskland så är en del av Nayis svar: ”Det finns olika praktik bland prästerna i Tyskland hur man gör med den allmänbikten. Särskilt prästerna från Turabdin, är vana att genomföra den allmänna bikten i slutet av liturgin [alltså efter slutvälsignelsen],[då] kommer en del personer och biktar [sig i] den allmänna bikten”⁵². I prästen Abdulmasih Nergizs - verksam i Paderborn i Tyskland - återgivning av liturgin så återfinns inte den allmänna bikten, varken innan nattvardsmottagandet eller efter slutvälsignelsen. Där Hanna har placerat biktbönen för bikt längst bak i boken har Nergiz placerat en lista med anvisning när den Syrisk-ortodoxa påsken skall firas fram till år 2050 ⁵³.

Hur fungerar den allmänna bikten i Brasilien? Jag ställde frågan till metropolit Titus Boulos Touza som tjänstgör där och efter att ha citerat paragraf 145 i Konstitutionen ger han en tolkning av var den allmänna bikten ska vara placerad – innan nattvardsmottagandet. Som munkpräst tjänstgjorde han i Sverige en tid och berättar att han förde in bikten innan nattvardsmottagandet och att han inte delar ut nattvarden utan bikt. Han är av uppfattningen att den enskilda bikten kommer i första hand och är det ursprungliga. Den allmänna bikten är ett undantagsfall menar Touza på grund av att ”vi hyr kyrkan och inte har möjlighet att ta emot personer för enskild bikt. Därför gör man allmänbikt så att hela kyrkan åtminstone tar emot avlösning. I Brasilien har vi i dagsläget översatt [våra] bönordningar ⁵⁴ och alla liturgier till det brasilianska-portugisiska språket och innan nattvardsmottagandet [har vi den] förpliktigande och nödvändiga biktbönen,

⁴⁹ Originaltitel: ”Die Ordnung der Eucharistiefeyer nach dem Ritus der Syrisch Orthodoxen Kirche von Antiochien”.

⁵⁰ Hanna, Die Ordnung der Eucharistiefeyer, s 528. Saliba, Lahmod Haye, s 467.

⁵¹ Intervju 5/6-2021. Min översättning från syriska.

⁵² Intervju 9/7-2021. Min översättning från syriska.

⁵³ Nergiz, Tekso d’Qurobo Alohooyo, s 95-96.

⁵⁴ Arabiska ”Tekos”

avlösningsbönen och prästen [brukar också] tala några ord om hur människan kommer till[baka till] Gud och bekänna inför honom så att prästen avlöser honom/henne...”⁵⁵

Hur fungerar den allmän bikten i Indien? För att få svar på detta ställde jag frågan till munkpräst Gabriel Kalappurayil Varghese från Indien, bosatt och verksam i St Augins kloster i Schweiz. Hans svar var följande: ”I Indien tillämpar man inte allmän bikt i liturgin utan Kyrkan rekommenderar att de troende biktar sig enskilt hos prästen var fjortonde dag men är inget krav utan de troende avgör själv när de vill komma till enskild bikt⁵⁶.

Allmän bikt menar han kommer av ”en protestantisk påverkan på grund av att protestanterna har en annan syn på prästämbetet och att detta är främmande för den Syrisk-ortodoxa Traditionen”⁵⁷.

Varghese berättar även att nuvarande Katolikos tillämpar utgivande av en formell bulla[kungörelse] till en präst för att ge denne tillåtelse att förvalta alla sakrament, inklusive att ta emot bikt. I vanliga fall utges denna formella kungörelse eller intyg efter den ny vigda prästens fjortio dagars period som genomförs och avslutas på ett kloster⁵⁸.

Inte heller i boken ”The Eucharist Service Of The Jacobite Syrian Christians” som utgavs i Indien av Dr.Poulose Mor Athanatius Metropolit Kadavi där han återger liturgin och ger en tolkning av den ser vi några spår av den allmänna bikten i den liturgiska ordningen, varken innan platsen för nattvarens utgivande eller efter slutvälsignelsen⁵⁹. I Kadavis återgivning finner vi att endast celebranten tar emot nattvarden och ger den sedan efter slutvälsignelsen till de som är kvar och önskar ta emot den⁶⁰.

I stället för en allmänbikt sker i Kadavis återgivning något annat, nämligen: när prästen gett slutvälsignelsen samlas de som önskar ta emot nattvarden, vilket på vanliga dagar endast brukar vara ett fåtal, och medan celebranten bryter nattvardsbrödet ber man från koret en ”kaumo”⁶¹, följt av Fader vår och Hell dig Maria, ”efter vilka kören sjunger efter-liturgiska kommuniens hymner”⁶².

Vi kan i Kadavis återgivning av liturgin finna att han gjort ett förtydligande efter att prästen säger:” Det heliga ges åt de heliga och rena”, nämligen: ” Det finns ingen helig, förutom den ende Fadern, den ende Sonen och den ende Helige Anden, amen⁶³. I syrianska texten som Cicek har återgett och även i svensk översättning säger folket, idag oftast diakonen: ”En helig Fader, En helig Son, En Helig Ande”. Kadavis gör en tolkning för att alltså förtydliga texten och visar varifrån de troende får sin helighet ifrån.

⁵⁵ Intervju 2/8-2021. Touza tjänstgjorde som munkpräst i Sverige mellan åren 2004-2010 i St Behnan och St Matta i Flemingsberg. Han vigdes till metropolit med ansvar över Brasilien av patriark Ignatius Zakka I Iwas år 2012. Min översättning från arabiska.

⁵⁶ Intervju med Gabriel Varghese 11/5-2021. Min översättning från engelska

⁵⁷ Ibid.,

⁵⁸ Ibid.,

⁵⁹ Första tryckningen var år 1961 och den andra år 2003.

⁶⁰ Kadavis, s 79 och s 84

⁶¹ ” Helig är du Gud, helig är du allsmäktige, Helig är du Odödlige, du som korsfästes för oss, förbarma dig över oss”, bes tre gånger, etc.

⁶² Post-Anphoral Communion hymns.

⁶³ ” There is no holy, but the one Holy Father, the one Holy Son and the one Holy Ghost, amen.”, s 71

Slutsats:

Den allmänna biktens praktik ser olika ut i olika länder och olika versioner används, en del följer Barsoums femte version i Tidebörens Andliga Skatt och en del följer Dolabanis version i Lilla Katekesen medan andra använder sig av senare utgåvor för Barsoums Tidebörens Andliga skatt som går tillbaka till uttryck från 1930-talet. I en del länder praktiserar man den i eller efter liturgin men att det kan finnas olika hållningar till var dess genomförande eller om den överhuvudtaget skall omnämnas på något sätt i den liturgiska boken eller inte.

Vanligt för präster från Turabdin är att praktisera den i slutet av liturgin, alltså efter slutvälsignelsen. Ärkebiskop Tuzas erfarenhet som munkpräst i Sverige då han förde in den allmänna bikten innan nattvardsmottagandet vittnar om att det inte är givet var den allmänna bikten ska ske. Som ärkebiskop i Brasilien tillämpar han allmänbikt innan nattvardsmottagandet.

Kyrkan i Indien verkar inte alls ha påverkats av beslutet att introducera allmänbikt, varken efter det dunkla beslutet i Atchane år 1971 eller efter att den fick kyrklig legalitet i Konstitutionen år 1980 och inte heller efter att kyrkan fått den i textform år 1998 i den engelska översättningen från USA, utifrån vilken den svenska översättning blev gjord.

Den allmänna bikten har helt enkelt inte mottagits i Syrisk-ortodoxa kyrkan i Indien. I Hannas återgivning av Liturgin och även i Salibas är biktbönen separerad från liturgin, även om de använder olika versioner. Nergiz omnämner den inte, varken i liturgin eller i slutet. Ämnet och intervjuerna lyfter andra frågeställningar: Hur ser processen ut i Kyrkan för att fastställa att en präst har de egenskaper som behövs för att ta emot enskild bikt? Vilken spiritualitet ligger bakom fenomenet allmänbikt?

Förfarandet med att ge en formell tillåtelse till präster som tjänstgör i Indien, att i tjänsten också ta emot och förvalta biktens sakrament påminner om den Grekisk-ortodoxa traditionen där inte alla präster får tillåtelse att vara biktfäder då inte alla anses ha den behörigheten.

Oklarheten om var biktbönen bör vara placerad visar på en omedvetenhet om liturgins mening: att de troende faktiskt skall ta emot nattvarden. Meningen med liturgin är inte att de troende ska bikta sig utan hela poängen med liturgin är att de troende ska ta emot det himmelska brödet som ger dem liv och helande.

Ordningen i liturgin och dess formuleringar vittnar om att utdelandet av nattvarden sker inom den liturgiska bönen och inte efteråt. Ingen ortodox, katolsk eller protestantisk kyrka i hela världen har varken en bikt som är allmän eller nattvardsutdelning efter sändningsvälsignelsen.

5. Motiv till införandet av allmänbikt i liturgin

5.1 Iwas motiv

I Konstitutionen som trädde i kraft under Iwas regeringstid, år 1980, tar upp den allmänna bikten som vi tidigare har nämnt. "...ett Ärkestifts Metropolit har rättigheten att tillåta de troende att ta del av de heliga Sakramenten efter en allmän bikt och mottagandet av avlösning, förutsatt att de fastat minst tre timmar innan mottagandet av Kommunionen".

I Påsk Encyklikan 1991 skriver Iwas om nattvarden avgörande roll i kyrkans liv och uppmuntrar de troende till att vara delaktiga i den. I den kan vi skymta Iwas motiv. Nedan kommer ett citat ur den:

"... De [alltså folket] bör även ta emot den heliga Kommunionen. Ty, om den fysiska födan ger näring åt kroppen, så är den Heliga eukaristin – Kristi kropp och blod – födan för själen vilken gör dess deltagare värdig att bli förenad med Kristus. Angående denna sak, säger Herren: " Den som äter mitt kött och dricker mitt blod förblir i mig och jag i honom" (Joh 6:56). St Paulus förklarar denna relation mellan Kristus och den sant troende genom att säga: " Jag har blivit korsfäst med Kristus, men jag lever, fast inte längre jag själv, det är Kristus som lever i mig". (Gal 2:20)[Gal 2:19b-20].

Därför, förlänar oss Den Heliga Eukaristin andliga liv i Kristus och gör att vi förblir i Honom; så växer vi och blir andligt starka. Om det är så, så kommer vår abstinens från att ta emot den att vara fruktansvärd och en oersättlig förlust. Ty vi kommer att bli jämförda med grenen som är separerad från vinstocken, den kommer att torka, vissna, dö och kastas till elden. Det är anledningen till att Herren Jesus varnar och uppmärksammar oss sägande: " Om ni inte äter Människosönens kött och dricker hans blod, har ni inte liv i er" (Joh 6:53). Därför, så ålade kyrkan [kyrkligt]straff på heretiker, schismatiker, och kriminella genom att neka dem att ta emot den Heliga Eucharistin och delaktighet i den Gudomliga liturgin.

Kära älskade: på grund av den Heliga Eukaristins helighet, så krävs det att den troende är förberedd, kroppsligt och själsligt, innan de tar emot den. Deras kroppar måste vara rena och de måste vara i ett tillstånd av nåd; i betydelsen att de måste ha framburit en sann bot och lagligt biktat inför den laglige prästen. De skall också hålla fast vid ordningen för nattvardsabstinens. Angående detta, säger den helige Paulus: " Var och en måste pröva sig själv, sedan kan han äta brödet och dricka bägaren. Ty den som äter och dricker utan att tänka på vems kropp det gäller, han äter och dricker en dom över sig". (1 Kor 11:28-29) Således, var och en som kommer för att ta emot den Heliga Eukaristin, måste samla sina tankar och gå fram, med Gudsfruktan, med ödmjukhet och mildhet, och med ett brinnande begär som motsvarar: " Som hjorten längtar till bäckens vatten, så längtar jag till dig, o Gud" (Ps 41[42]:2). Således tackar [de troende] Gud för Hans obeskrivbara nåd, vilken har frälst oss genom Hans offer på Korset; och skänkt oss den Heliga Kommunionens offer, vilken kallas " Eukaristin" eller Tacksägelsens Sakrament.

Älskade, det är beklagligt att många av kyrkans söner och döttrar, numera, har försummat att komma fram till Herrens bord, och förstår inte att [de därmed] utsätter sina själar för evig fördömelse. Så, låt oss alla vända om till Herren, med sann omvändelse, så att vi må bli värdiga att ta del [av måltiden] i Herrens bord. Låt oss vara förenade med Honom, härlighetens Herre, och Han med oss, för att växa i nåd och bli värdiga att ärva Hans himmelska rike...”⁶⁴

5.2 Karims motiv

I Karims förord till den gudomliga liturgin år 1998 den 9 februari finner vi följande ord:

” Den heliga nattvardsgudstjänsten är upplagd så att de troende ska kunna delta fullt ut och därigenom få del av det andligt goda som är nödvändigt för deras frälsning. Därför presenterar vi med glädje denna bok, Ordningen för den gudomliga liturgin. Vårt mål är att hjälpa de troende att förstå och delta i vår ärorika kyrkas böner och hymner”⁶⁵. I den svenska översättningen som trycktes 2002 finner vi den allmänna bikten med efterföljande absolution är placerad direkt innan nattvardsmottagandet⁶⁶.

Slutsats

Utifrån paragrafen i Konstitutionen som behandlar allmän bikt och encyklikans ord om uppmuntran till nattvard och ”att bikta sig lagligt” så är det rimligt att anta att Iwas med den allmänna bikten vill uppmuntra de troende till att ta emot nattvarden. Den allmänna bikten står alltså i relation till mottagandet av nattvarden: att de troende kan få tillåtelse att ta emot nattvarden efter en allmän bikt. Det är därför rimligt att anta att Iwas motiv var att uppmuntra de troende till nattvarden.

Motivet till den allmänna biktens introduktion och införande finns alltså i Iwas driv att de troende skall ta emot nattvarden, likaså hos hans efterträdare Karim, vilket vi ser i citatet från Karims förord till Liturgin. Han använder ordet delaktighet, vilket med största sannolikhet innebär att han vill att de närvarande i liturgin ska vara delaktiga i alla moment i liturgin, inklusive nattvardsmottagandet.

⁶⁴ Iwas, Lent Encyclical “ The Holy Eucharist”, s 293-294. Min översättning från engelskan.

⁶⁵ Karim, Den gudomliga liturgin, s 2

⁶⁶ Karim, Den gudomliga liturgin, s 81. Absolutionsbönen som bes för lekfolket av prästen återfinns inte i den liturgiska texten. Det är samma absolutionsbön som används i den enskilda bikten inför präst. Den lyder följande: ”Må Gud förbarma sig över dig och föra dig till det eviga livet och genom [det heliga] prästerskapets auktoritet som har överlämnats åt mig en svag och syndig tjänare, av vår Herre Jesus Kristus till apostlarna och deras efterträdare, så avlöser jag dig broder (syster) från alla synder som du har bekänt om omvänt dig ifrån, likväl alla överträdelser som du har glömt, I Fadern +, amen, och Sonen, amen+ och den Helige Andes namn +, till evigt liv, amen. I liturgin ändras avlösningsbönen till plural. Anmärkningsvärt är att avlösningsbönen för en präst inte har första persons formulering utan tredje person, s.k deprekativ form, vilken är typiskt för ortodox ethos, enligt följande: ” Må Gud som välsignade sina heliga apostlar, välsigna dig. Må Han bevara dig från alla onda handlingar och fullkomna dig i de goda så att du må bevara hans bud och uppfylla hans lagar. Må Han göra dig till ett utvalt redskap som är passande för Hans äras tjänst. Må du glädjande [erfara] frid i Honom och må Han finna behag i dig och må Du enligt Hans goda vilja, bli välsignad, avlöst och helgad, i Fadern +, amen, Sonen +, amen, och den helige Andes namn +, till evigt liv, amen”.

6. Korrektiv

6.1 John Chryssavgis – bikten: klimax i omvändelsen.

Bikten är enligt Chryssavgis något som är i behov av en förnyelse. Ett ”traditionellt” sätt att tänka kring synd och förlåtelse har kollapsat hos ett växande antal kristna. En teologisk och pastoral förnyelse är nödvändig för att återupptäcka den levande betydelsen av omvändelse och bikt. Chryssavgis menar att det är ”endast när vi förstår vad det innebär att tillhöra kyrkan och leva som dess medlemmar som omvändelse och bikt får sin mening och blir en väg att försonas och förnyas i Kristus”⁶⁷. Han fortsätter med att lyfta fram biktens kollektiv dimension – att vi förlåts i gemenskapen och att denna gemenskap som Kristi kropp delar erfarenheten av lidande och helande. Ty ”om en lem lider så lider alla tillsammans” (1 Kor 12:26) ” Bekänn därför era synder för varandra... så att ni må bli helade” (Jak 5:6). Kyrkan i sin helhet uttrycker ett sökande efter omvändelse i den kända botbönen, psaltarpsalm 50/51.

Det är genom gemenskapens tro som den troende återupptas i kyrkans gemenskap och blir förlåten. ” När Jesus såg deras tro sade han [till den lame]: ”Dina synder är förlåtna”(Luk 5:20, jfr Matt 9:2 och Mark 2:5). Chryssavgis menar att Rättfärdiggörelsen i Nya Testamentet inte innebär en uppgörelse, ett kontrakt och omvändelse går emot en mekanisk definition. Det är snarare en rörelse framåt där vi genom att ta emot frihet från Gud gör val som leder till helande. För den kristne är syftet inte ens att erhålla rättfärdighet utan att både syndare och helgon tillsammans skall komma i gemenskap ”där Gud och människan möts och [en] personlig erfarenhet av det gudomliga livet blir möjligt”. ”Både de förlorade [söner och döttrarna] och helgonen är ”omvända syndare”⁶⁸. ” Man omvänder sig inte för att man är god, utan för att naturen kan förändras, ty det som är omöjligt för människan är möjligt för Gud.⁶⁹” Motivet för omvändelse är ödmjukhet, att vara medveten om sin brist, att inte rättfärdiga sig själv eller att vara ute efter någon belöning i framtiden eller något annat. Chryssavgis menar att en nyckel i denna process är människans insikt om sin egen svaghet. ” Precis som Guds styrka uppenbaras i hans Son på korsets extrema sårbarhet, så är också människans största styrka att omfamna sin svaghet, ”ty min styrka fullkomnas i svaghet. Därför vill jag ge ära [berömma mig/skryta om] åt min svaghet, så att Kristi kraft kan omsluta mig (2 Kor 12:9)”. Chryssavgis avslutar stycket med att säga: ” Att vara svag är den ologiska, kanske övernaturliga egenskapen hos mänskligheten, i vilken man möter Gud”.

Det grekiska ordet för omvändelse *metanoia* innebär en sinnesförändring, en grundläggande omvandling av [sättet att] se, människan får ny vision på världen och sig själv och ett nytt sätt att älska Gud och sina medmänniskor. Uttryckt med ord från fornkyrkan, *Hermas Herden*, innebär detta en ” stor förståelse, urskiljning”. Detta innebär långt mer än bara ånger menar Chryssavgis, det innebär att människan blir förmögen att inse sitt förmörkade tillstånd och syndens konsekvenser: människan har blivit separerad från Gud och hennes liv har blivit förminskat och

⁶⁷ Chryssavgis, Repentance and confession, s 3

⁶⁸ Chryssavgis, Repentance and confession, s 4

⁶⁹ Ibid., s 4.

splittrat med frånvaro av frihet och den härlighet Gud givit henne. ”Omvändelse”, säger Basilius den store, ”är frälsning, men brist på förståelse är omvändelsens död”⁷⁰.

Det är alltså attityden, sinnestillståndet som är det viktiga i allt detta och inte handlingarna i sig. ”Ty detta liv”, säger Johannes Chrysostomos, ”är i sanning hängivet till omvändelse, *penthos* [sörjande] och klagan [gråta med smärta]. Det är därför nödvändigt att omvända sig, inte bara en eller två dagar utan hela sitt liv.”

Resonerandet att uppskjuta omvändelsen hos människan är enligt kyrkans terminologi något som tillskrivs demonerna. Rollen de utövar är aggressiv och utpressande. [Ordet]... ”*diavollo*”, roten till ordet ”djävul” betyder att riva sönder. Demonerna försöker stoppa människans omvändelse men kan inte beröva henne detta. Dock kan de arbeta genom goda saker, dygder med syfte att skapa en omvändelse som på något sätt är falsk. Tecken som kan hjälpa att avgöra omvändelsens kvalite är om den är bestående eller ytlig. Inkonsekvens och motsägelser är en signal om fara medan en anda av omvändelse som består är lovande.

Chryssavgis menar att det finns två dimensioner av omvändelsen. Det ena är att Gud kallar människan till frihet och den andra är att människan besvarar Guds kallelse genom att ta omvändelsens väg.

”I omvändelsen är det människans totala begränsning och otillräcklighet [brist] som ställs inför Gud, inte bara särskilda felhandlingar eller överträdelser.”⁷¹

Att omvända sig innebär inte bara att sudda ut en skuld utan att gå utöver det fallna tillståndet. I det praktiska livet tycks det vara så att ju djupare fall desto djupare och mer äkta är omvändelsen och ”desto mer säker uppståndelse”. Trots att människan process i omvändelsen varit plågående och förlamande så ”berikas” människan av sin erfarenhet. Hos fäderna kan man till och med finna en tendens att ha en förkärlek till den syndigare personen i ”den mån törsten efter Gud ökar i proportion till erfarenheten av ens förnedring och förnedrande tillstånd (Rom 5:20)

Chryssavgis beskriver det grekiska ordet *exomologesis* för bekänna, vilket på grekiska både kan betyda bekänna, vittna och även att lovprisa. Omvändelseprocessen som mynnar ut i bikt är ett sätt för den troende att söka Herren Jesus, att kommunicera med honom. Omvändelsen är ett sätt att upptäcka sig själv. ”Metanoia är porten till en själv, till sin medmänniska och till himmelen”. I omvändelseprocessen slutar människan vara jag-centrerad och blir i stället inriktad mot den Andre – Gud-centrerad. ”Då existerar inte allt och alla för mig själv utan för Guds ära i uppståndelsens ljus”⁷² och då kan människan bättre uppskatta och förstå de positiva aspekterna i prövningar och lidanden. ”Därefter upptäcker man djupet av kärleken korsfäst, närvaron av Herren i vår mitt – till och med ”när dörrarna var reglade” (Joh 20:19-26). Man är hur som helst inte anbefalld att älska Gud från början, menar Chryssavgis utan snarare att känna till att ” Så älskade Gud världen att Han gav den sin Enfödde son” (Joh 3:16). Gud själv är ur bilden av gudomlig kärlek och när Johannes teologen säger att ”Gud är kärlek” (1 Joh 4:8,16) ses kärleken

⁷⁰ Chryssavgis, Repentance and confession, s 5

⁷¹ Ibid., s 6.

⁷² Ibid., s 7.

som en etablerad verklig kategori av både gudomligt och mänskligt i Hans likhet. Alltså har avbilden, människan egenskaper av det som urbilden, Gud representerar. Nicholas Berdiaev säger ” i själva verket är skönheten och den kärleksfulla friheten hos den mänskliga personen Gud själv”⁷³. Chryssavgis fotsätter med att säga:” Människan är trots sin synd och brist älskad av Gud om hon bara fortsätter att röra sig mot Gud. När man faktiskt faller, om man endast ropar ut med förtröstan faller människan inte i intet utan i armarna på Gud som sträckt ut sina armar på Korset”.

Omvändelse är som nämnt inte bara en engångsföreteelse utan är något som färgar hela livet och ger människan en ny attityd gentemot Gud, sina medmänniskor och sig själv. Det är en livsstil, i vilken människan förvandlas då hon får upplysningen av Gud genom den helige Ande. Det är något bestående under hela livet, en ständig strävan och inte bara en tillfällig känsla. I slutändan är omvändelse en gåva av den helige Ande som förvandlar människan inifrån, något som den mänskliga naturen ensam inte förmår uppnå⁷⁴.

Omvändelse är något som alla människor är kallade till och Chryssavgis hänvisar till kyrkofäder som lyfter upp den avgörande andliga sorgen som får sitt uttryck i tårar. Även i den syriska traditionen lyfts tårarnas gåva fram. Hos St Efraim ser vi detta då han refererar till tårarna som kommer ner från ögonen som två dopfuntar. St Efraim säger följande: ” Fastän det bara finns ett dop som renar fläckarna så blir de två tårfyllda ögonen en dopfont för lemmarna. Eftersom skaparen visste på förhand att synderna skulle tillta i oss för varje timme satte han två dopfuntar i en kropp till syndernas förlåtelse fastän det bara finns ett dop”⁷⁵.

[...]"Penthos består i sorgen av förlust av Guds närvaro, den skapar sorg vid Hans frånvaro och törstar efter honom”⁷⁶. Samtidigt som penthos innebär sorg i omvändelseprocessen är den ” dels en följeslagare och ett klimax i omvändelsen samtidigt som det är en vändpunkt i återkomsten till Gud, ett löfte om återkomsten och en första frukt av dess glädje. Tårar visar gränsen mellan nutid och framtid”⁷⁷.

Omvändelsen är, åtminstone i ett österländskt ortodox perspektiv en dynamisk handling där en människa tar ansvar för sitt liv och sina handlingar gentemot Gud men också mot andra människor. Den processen innefattar självrannsakan och självkännedom men inte på ett uppblåst sätt. Synden innebär ett avbrott i en relation då den är en relationell handling, ett avbrott i ens relation till någon annan, uttryckt med Chryssavgis ord: ” ett avbrott i Jag-Du förhållandet”. Chryssavgis exemplifierar med liknelsen om Den Förlorade Sonen som genom insikten om den brutna relationen och avståndet till Fadern får en förändrad inställning som leder honom till omvändelse inifrån och får en förändrad inställning. Chryssavgis menar att ”Vi omvänder oss inför Guds ansikte, och att vi omvänder oss i gemenskap med andra, i kyrkan”⁷⁸. I den tidiga kyrkan var omvändelse en allmän försoningshandling genom vilken en troende åter igen

⁷³ Ibid., s 8

⁷⁴ Ibid., s 9

⁷⁵ Rizk, Syrisk-ortodoxa kyrkans tro och liv, s 91.

⁷⁶ Chryssavgis, Repentance and confession, s 10

⁷⁷ Chryssavgis, Repentance and confession, s 10

⁷⁸ Chryssavgis, Repentance and confession, s 11

välkomnades in i gemenskapen, blev en medlem igen. Ett sakrament är det band genom vilket relationen mellan Gud och människan återupprättas, något som hos Augustinus kallas ” den synliga formen av en osynlig nåd. Eukaristin är den högsta handlingen som uttrycker gemenskap, då man delar bröd och vin och ”symboliserar sakramentalt den försoning som kommer och den försoning som redan uppnåtts här och nu”⁷⁹. Omvändelsen och bikt som sakrament bekräftar människans nya inriktning i livet, från splittring till försoning. Bibeltolkaren Origenes understryker eukaristin – nattvardens – betydelse för syndernas förlåtelse. ”Eftersom syndernas förlåtelse innefattar försoning genom och i eukaristin, alltså nattvarden så ser vi i nattvardsgudstjänstens böner innehåll av bot som en direkt förberedelse för mottagandet kommunionen”⁸⁰. I kristenhetens tidiga stadier så fungerade uppmaningen genom aposteln Jakob som en grund för omvändelsens sakrament: ” Bekänn därför era synder för varandra och be för varandra så att ni må bli helade”⁸¹. Bekännelse/bikt såg man som en form av förnyelse och omvändelse⁸². Denna apostoliska uppmaning resulterade i bekännelse/biktritualer, till en början i form av bekännelse inför församlingen och därefter inför en andlig fader.

Chryssavgis menar att ”tyvärr så urholkas bekännelse/bikt ibland och ersätter till och med en kristens äkta omvändelse: de känner sig ”berättigade” nattvarden efter att ha genomfört en bikt. Den sanna omvändelsens natur går dock emot detta”⁸³.

Chryssavgis fortsätter med att förklara orsaken till detta: ” Det är ett resultat av att sakramentet reducerats snävt och juridiskt förminskats till "absolution"”. Skolastisk teologi hade en tendens att omvandla begrepp som omvändelse, förlåtelse och synd till juridiska termer och betonade ”prästens makt att befria”. I den ortodoxa kyrkan betraktas prästen som ett vittne till omvändelsen, inte en detektiv av specifika missgärningar eller mottagare av hemligheter. ”Prästens sinnen upplöses i det sakramentala mysteriet”⁸⁴. Biktfadern menar han inte är en maktutövare eller ”myndighet”. En sådan syn eliminerar den gemensamma akten av att återintegreras i kyrkan igen, en handling som innefattar både den biktande och biktfadern⁸⁵.

I den österländska traditionen är formuleringar som ” Jag, en ovärdig präst, genom den auktoritet som givits mig avlöser dig” främmande men har under senare århundraden influerat ortodox ethos. Detta menar Chryssavgis har fått bikten att hamna i dåliga dager: det har förminskat sakramentet till att handla om synder som förlåts. Snarare är det så, menar Chryssavgis, ”att Förlåtelse, absolution är klimax på omvändelsen i relation till den botfärdiges medvetenhet om sin otillräcklighet och brist. Den ”stys” inte av prästen eller någon annan utan är en fri gåva given av den Helige Ande inom kyrkan som är Kristi kropp”⁸⁶.

Under vissa omständigheter menar Chryssavgis kan den allmänna bikten [eng.general confession] vara en handling genom vilken de troende visar biktens kärna men den ersätter inte den enskilda

⁷⁹ Chryssavgis, Repentance and confession, s 12

⁸⁰ Chryssavgis, Repentance and confession, s 12

⁸¹ Chryssavgis, Repentance and confession, s 12

⁸² Se Matt 3:6, Markus 1:5, Apostlagärningarna 19:18

⁸³ Chryssavgis, Repentance and confession, s 12

⁸⁴ Ps 50[51]:3-4

⁸⁵ Chryssavgis, Repentance and confession, s 13

⁸⁶ Chryssavgis, s 14

bikten som sker mellan den troende och prästen som innefattar en personlig självrannsakan och en möjligt vägledning från biktfaderns sida. Kallistos Ware menar att ” alla som har upplevt välsignelsen av att ha som sin biktfar en som är genomsyrad av det sanna andliga faderskapets nåd kommer att vittna om vikten av prästens roll”. Biktfaderns roll är inte bara att ge råd och den avlösning han uttalar sker inte per automatik. Han har möjlighet att både binda och lösa, vilket innebär att han kan neka någon avlösning – något som är väldigt sällsynt – eller påbjuda en botgärning eller begära att den botfärdige skall göra en viss uppgift. Han har även möjligheten att neka den botfärdige nattvarden under en viss tid. Dock är dessa saker inte vanliga i nutida ortodox praxis men det är viktigt att ta i beaktande att prästen innehar denna rättighet. Botgärningen skall i sig inte ses som ett straff och inte heller ett sätt att sona ett brott och en sådan skapar heller inte meriter inför Gud, ”ty i sitt förhållande till Gud kan människan aldrig göra anspråk på någon egen förtjänst”⁸⁷. I detta som alltid bör vi som Ware uttrycker det: ” alltid tänka i terapeutiska termer snarare än juridiska termer”⁸⁸. Med andra ord: boten som prästen eventuellt ålägger den botfärdige har som syfte att bidra till personens helande snarare än att återupprätta en förlorad heder eller borttagande av skuld.

Vad gäller omvändelse och bikt så är skuldbegreppet i stor urstäckning färgat av västerländskt tänkande. Den har sitt ursprung i [vad] en överdriven ”individualistisk, självbedömd syn på synd och frälsning[är], och [medförde] faktiskt [när det gäller] omvändelse, dess åtföljande legalistiskt orienterade botsystem”. Chryssavgis menar att ortodoxi alltid var emot legalism, vare sig i bekännelse/bikt eller omvändelse och fokuserar varken på människans prestation eller den överväldigande skuldkänslan, vilket ” är den negativa aspekten av att vara centrerad på sig själv och söka efter några [slags] medel för att blidka Guds vrede”⁸⁹. Tvärt om, fortsätter han, är i stället inriktningen, fokus mot Gud som förklarar sin kärlek till människorna i deras mest oacceptabla tillstånd. Det är tack vare att Gud identifierar sig med människan och av kärlek accepterar henne i hennes fall som gör bikt till ett sätt ” att återupptäcka Gud och sig själv och därigenom sätta sig på vägen till ett helt och kärleksfullt förhållande till Gud och andra människor”⁹⁰

Biktens djupgående resultat beror varken på den biktande eller biktfadern utan på Gud som läker våra sår och svagheter. Det är inte frågan om en storstädning som i sig gör den botfärdige hel eller för den troende att ”släppa taget” så uppnås helande utan det är en gåva som människan bör ha en öppenhet för och lära sig att ta emot. Johannes Chrysostomos säger följande: ” Låt oss tillämpa på oss själva omvändelsens frälsande medicin; låt oss acceptera omvändelsen från Gud som läker oss. Ty det är inte vi som frambär det åt honom, utan Han som skänker den åt oss”⁹¹.

⁸⁷ Chryssavgis, Repentance and confession, s 14

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Chryssavgis, Repentance and confession, s 15

⁹⁰ Ibid., s 16.

⁹¹ Chryssavgis, Repentance and confession, s 15

6.2 Nicholas Denysenko – omvändelsen: en resa tillsammans i kompanjonskap.

Denysenko menar att det är en mödosam process att mogna som människa. I resan att mogna som människa är omvändelsen och bikt av avgörande betydelse. För de flesta människor genomförs bikt på ett av två sätt. Det första gestaltas enligt följande: ett blixtnabbt möte där biktfadern läser upp en lista över synder som kan ha begåtts och frågar om den biktande känner sorg över synderna och ger sedan avlösning. Det andra sättet sker enligt följande: en dialog mellan biktfadern och den som biktar sig där han/hon tydligt uttalar synderna och tar emot råd ”hur hon möter sådana situationer utan synd”⁹². Vår medvetenhet i omvändelseprocessen beror på hur vi ser på tillvaron. Om biktens mysterium är någon slags stämpel som godkänner uppriktigheten i den botfärdiges bikt och ge ett rent cv, då kan man betrakta ritualen som något som ger den botfärdige status att vara kommunicant, att alltså vara i ett godkänt tillstånd för att ta emot nattvarden. I verkligheten så är den botfärdige i många fall i god status som nattvardsmottagare både före och efter bot-processen⁹³. Resan i omvändelsen återspeglas i de olika gemensamma botgudstjänsterna som kyrkan har under det kyrkliga året.

I ritualerna i de ortodoxa kyrkorna som praktiseras kan vi se ett förkroppsligande av Guds bud att förlåta, då [stora]Fastan börjar med kvällsbön och en återkommande förlåtelse⁹⁴. Riten är enkel: ” prästen och celebranterna står inför församlingen och prästen säger, ”Bröder och systrar, jag har syndat inför er. Förlåt mig, en syndare, ” följt av en fullständig knäböjning(prostration) inför församlingen. Församlingen svarar: ”Jag förlåter dig; Gud förlåter.” Vid denna tidpunkt uppmuntrar prästen folket att förlåta varandra på samma sätt”⁹⁵. Denna praxis kan dock variera från församling till församling och i en ”uppskattad slavisk tradition bildas en cirkel i kyrkan, där varje person hälsar den andra, ber om förlåtelse och förmedlar den, knäböjer (prostrerar sig) inför varandra och utbyter fridskyss medan kören sjunger påsk hymner. Förlåtelse-riten skapar ett mönster för gudomlig och mänskligt kompanjonskap genom hela omvändelse-processen”⁹⁶. De fyrtio dagarna innan påsk fungerar som en tid där den troende ger sig hän åt omvändelse och få en ny inställning till den som något pågående och en livslång process. I de kristna traditioner där bikt endast sker mellan präst och församlingsmedlem (när han/hon efterfrågar detta) utan att ta i beaktande fasteperioden innan påsk som möjlighet till reflektion kring omvändelsen har förminskat betydelsen av förlåtelse och ” tagit bort den från det offentliga rummet”⁹⁷. Genom förlåtelse-ritualen invigs de troende i ett mönster, ett omvändelsemönster som går igenom privat bön och gemensam liturgi. Denysenko menar att dessa mönster är identitetsskapande eller upprättar en god attityd. Med hans egna ord: ”Dessa praktiker utrustar människor att erhålla vanan – eller identiteten – av att [se sig själv som] en botfärdig”⁹⁸.

Återkommande under stora fastan i ortodoxa kyrkor i de enskilda och gemensamma bönerna är St Efraim Syrierns bön med knäfall, s.k prostration. Bönen lyder:

⁹² Ibid., s 4

⁹³ Denysenko, orthodox confession, s 6

⁹⁴ I syrisk tradition kallad ”tekso d shubkono”. Oftast är den endast praktiserad i klostermiljöer.

⁹⁵ Ibid., s 7

⁹⁶ Denysenko, orthodox confession, s 7

⁹⁷ Ibid., s 7

⁹⁸ Ibid., s 7

” Herre och Mäster över mitt liv! Tag bort ifrån mig lättjans, modlöshetens, maktlystnadens och de tomma ordens ande (prostration-knäböjning).

Skänk mig, Dina tjänare, kyskhetens, ödmjukhetens, tålmodets och kärlekens Ande (prostration-knäböjning).

O, Herre och Konung” Låt mig se mina synder och inte döma min broder [och syster], Ty välsignad är Du i evigheters evighet (prostration-knäböjning)”⁹⁹.

St Efraims bön som bes gemensamt och enskilt hjälper den troende att identifiera sig som syndare och att fokusera på sitt eget hjärta och inte andras synder och brister. De gemensamma botritualerna hjälper församlingen i helhet med en identitetsmarkör: ”alla är [vi] på samma resa till omvändelse, tillsammans”¹⁰⁰. I församlingen är idealet att man stödjer varandra i omvändelsen, vilket är en fortlöpande inlärningsprocess hur man bli människa under sin livstid”¹⁰¹. Sett ur detta perspektiv menar han att nattvarden inte får användas som en gåva som tas ifrån syndare om det inte finns något ytterst ovanligt skäl till det som motiverar en sådan åtgärd. ”Om omvändelsen är en process som sker på daglig basis, så blir Eukaristin källan till gudomlig näring och helande[för] alla botfärdigas behov”¹⁰². I en gemenskap där man inte dömer varandra underlättar det för syndare att börja om på nytt och leva med minnet av synd, få ett nytt sätt att förhålla sig till det förflutna och formas av Guds kärlek. Biktfadern har en viktig roll i detta genom en villighet att lyssna, en genuin attityd av medlidande och bön. Biktfadern eller vägledaren är ingen som står över de andra utan är en som tillsammans med de troende i församlingen delar ett kompanjonskap. Denysenko säger följande: ”Alla har behov av en annan som kan förmedla Guds helande kärlek. Alla förtjänar att ha sin egen andlige vägledare och biktfar. Detta gäller inte bara lekfolket men också patriarker, biskopar, präster, diakoner, abbotar och abbedissor, biktfäder och andliga äldste[vägledare]. Kyrkans ledare är medresenärer med alla troende på vägen till helighet. Detta är en gemensam resa. Ingen av oss är räddad eller fullkomnad ensam”¹⁰³. Den andlige vägledaren behöver inte vara en prästvigd människa som gör sig tillgänglig för den botfärdige. Den sistnämnda har frihet att avgöra hur processen skall gå vidare.

⁹⁹ Denysenko, orthodox confession, s 8-9

¹⁰⁰ Denysenko, orthodox confession, s s 9

¹⁰¹ Denysenko, orthodox confession, s 6

¹⁰² Ibid., s 6

¹⁰³ Denysenko, orthodox confession, s 8

Kristna i den ortodoxa traditionen har en tendens att upphöja prästerna till en överklig piedestal. Denna tendens kan vara riskfull för andliga vägledare i det att de kan missförstå sin roll i omvändelseprocessen och tilldela sig själva orimligt ansvar bortom sina gränser. Andliga vägledare som har en osund självbild och är omedvetna om sina begränsningar går i värsta fall över den botfärdiges gränser genom att tvinga sig på eller utnyttja. Denysenko fortsätter med att återge Chryssavgis råd till präster som vill fungera på ett bra sätt i mötet med deras biktbar barn eller de som söker vägledning. Denne menar att präster måste vara beredda att erkänna sina egna synder och att sluta upp med böjelsen att dölja fel, svagheter och synder som prästerskapet faller i. ”Vi är alla brustna människor”¹⁰⁴. Präster som förstår och accepterar att de är medresenärer med den troende på resan till helighet och helande kan vara verksamma som äkta följeslagare på den resan. Ett tecken på sant kompanjonskap är prästerna faktiskt erkänner sina begränsningar.

Medvetna präster har också förståelsen för när en person kan behöva hjälp av en terapeut eller psykolog och kommer att vägleda till sådan profession. En sådan vägledning erkänner att sådan hjälp är en del i omvändelse-processen eftersom ” målet gradvis är att bli människa utan skuld och skam”¹⁰⁵. Något passande för människan i omvändelseprocessen är att också finna människor utanför den kyrkliga gemenskapen att interagera med. En kristen livsstil begränsas inte till relationer med människor från församlingen utan relaterar till alla gemenskaper som personen i fråga är en del av, exempelvis bokklubb, arbete och skola. Omvändelsens resa får inte spåra ur och bli ett uppvisande och strävan efter prestige, missbruk av ämbete, eller där de troende baktalar varandra. Denysenko frågar: ”hur kan man lita på människor i en gemenskap om de talar om någon annans synd?”¹⁰⁶. Han fortsätter med att säga att det är möjligt att göra den andliga resan tillsammans och hänvisar till en erfarenhet av Michael Plekon. Denne brukade ägna lördagarna åt att baka piroger i den helige Gregorios teologens församling i New York. Under bakandet med allt var det innebär så ” delade folket sina bördor med varandra”¹⁰⁷. Plekon menar att detta är en bön av ovanligt slag: att dela en frustration eller sorg över något som har skett, exempelvis att man har grälat med någon man håller av för med sig medlidande och samtalet fortsätter. Kärnan i allt detta är att folket erfar detta tillsammans och inser att de delar många saker gemensamt: svagheter, utmaningar, frustrationer och fel. Den gemensamma aktiviteten som de deltar i blir en trygg miljö för dem att vara i som är annorlunda från den vanliga kyrkliga miljön. De som deltar i aktiviteten får en positiv erfarenhet när de ser att de inte bara blir lyssnade på utan också får delta i gruppen trots sina brister. Att accepteras i en sådan atmosfär hjälper människan i processen att lära sig ta emot förlåtelse och erfar att ens bördor minskar rejält. Att de faktiskt förutom att stå vida vid sida kroppsligt, i gemensam bön och tillbedjan och bekänner sig som syndar är något som gör att bördan lyfts av. De accepterar varandra trots sina synder. Det är av avgörande vikt säger Denysenko att de som är i omvändelseprocessen erfar det som är något utmärkande för kompanjonskapet: ett mjukt leende, en klapp på axeln, bekräftelse verbalt och icke-verbalt. När detta sker, alltså när de som delar sina liv också delar nattvarden så är det något som förstärker budskapet om Guds förlåtelse. Nattvarden blir då inte ett kvitto som visar om man är berättigad till den eller inte utan ges som medicin till syndernas förlåtelse och helande

¹⁰⁴ Ibid., s 8

¹⁰⁵ Ibid., s 8

¹⁰⁶ Ibid., s 9

¹⁰⁷ Ibid., s 9

och kropp och själ. Kompanjonskapets interaktion i församlingen i helhet med erfarenheten att dela Herrens måltid i samma miljö där även människor bekänner [sina] synder, stärker gemenskapen och utgör ett kärnvärde i många församlingar. Denysenko pekar på liturgin som återger sanningen om nattvarden: ingen är värdig att ta emot den, och ingen kyrklig kanon eller handling kan göra människan värdig” utan alla närmar sig den med mod för att ta emot [den andliga] maten och drycken som hjälper dem att bli människor”¹⁰⁸.

Denysenko menar att: ” Den ortodoxa traditionen av privat bikt som leder till avlösning och Helig Kommunion är avgörande, vacker och livgivande”¹⁰⁹.

Han har också uppfattningen att bikten endast utgör en liten del av omvändelseprocessen som pågår under hela livet och den beror på kompanjonskapet av en andlig vägledare, andra troende och relationer till människor utanför kyrkan. Han menar att det är svårt att se nyttan i att utvisa människor som är inne i omvändelseprocessen från församlingen om det inte föreligger ytterst allvarliga skäl. Han argumenterar också för att en människa bör få vara med gemenskapen och ta emot näring medan han/hon omvänder sig och tar ansvar för sitt liv samtidigt som personen i fråga utvecklar nya beteendemönster tillsammans med församlingen som närmar sig [nattvards]bägaren ovärdigt men med mod. Att mogna som människa är en smärtsam process och Denysenko avslutar denna del med att beskriva det på följande sätt: ”Smärtan som [kommer av] att bli människa genom omvändelse kan kännas som att ge blod, och om det görs väl, förenas vi i Jesu utgjutande [av sitt] blod för världens liv”¹¹⁰. Alltså: den troende som omvänder och biktat sig väl och omfamnar aspekterna av kompanjonskapet delar med sig av Jesu liv till sina medmänniskor utifrån sina förutsättningar.

¹⁰⁸ Ibid., s 10

¹⁰⁹ Ibid., s 10

¹¹⁰ Ibid., s 10

6.3 Intervju med ärkebiskop Filoxenus Mattias Nayis – exempel på en ny generations biskopar

Den 9 juli ställde jag några frågor till ärkebiskop Filoxenus Mattias Nayis som tjänstgör i Tyskland med anledning av allmänbikten. Det skrivna i klammer är mitt tillägg för att förtydliga.

Hur fungerar det i Tyskland med allmänbikten? Var är en placerad, innan nattvardsmottagandet eller efter slutvälsignelsen? Göra alla präster på samma sätt eller kan det skilja sig från församling till församling?

[För det första så] finns det olika praktik bland prästerna i Tyskland hur man gör med den allmänna bikten. Särskilt prästerna från Turabdin, är lärda att genomföra den allmänna bikten i slutet av liturgin [alltså efter slutvälsignelsen]:[då] kommer en del personer och biktar [sig i] den allmänna bikten. På högtider och vid faste-högtiderna så sker enskild bikt. Tyvärr så har de[folket] lärt sig att man[endast] var fjortonde dag bör ta emot nattvarden, inte varje söndag, trots att det finns skrivet hos kyrkofäderna som St Efraim och andra: att man kan ta emot nattvarden varje liturgi... Detta sker också [alltså nattvardsmottagande varje söndag] men de flesta [generellt, tar emot nattvarden] vid slutet av liturgin [alltså efter slutvälsignelsen]. Det är så att säga inte innan prästen lyfter upp nattvarden. Jag önskar att det skulle vara så men här har de ännu inte lärt sig detta.

För det andra: den kyrkliga reformen, i vilken vi vill lära ut vad den gamla liturgin är och vad den nya är – att det finns bikt inom liturgin [men] [det tycks som om när] vi lärt oss liturgins ordning [på ett visst sätt] så vill vi att den alltid ska fortgå[så]. Man vill gå tillbaka till det gamla men det är inte lätt att göra en reform. En del menar med reform att korta ner, säga [alltså be] på främmande [andra] språk men jag ser inte detta som reform. Reform är när man går tillbaka det gamla, [och] det är inte så långt.

Jag vill också säga att jag för några dagar sedan läste i St Efraims hymner angående bikten eller [rättare sagt] när vi ger Kristi kropp och blod [nattvarden]. Ibland finns det dem som säger: ”Han/hon är värdig och han/hon är inte värdig”. St Efraim säger att vi inte kan veta vem som är värdig och vem som inte är det och det är endast Gud som känner människornas hjärtan [och] vad [som] finns [i dem]. Som Judas Iskariot, när Jesus gav brödet till alla sina lärjungar i den mystiska [alltså sista] måltiden så gav han till Judas också... men välsignelsen försvann från det[förvandlade] brödet [för Judas del]. De[lärjungarna] tog emot kroppens[nattvardens] välsignelse: syndernas förlåtelse. För Judas försvann välsignelsen – brödet blev judasitiskt. Därför: den som tar emot nattvarden och inte är värdig, och inte är botfärdig [alltså inte har omvändelsens attityd], [den personen] tar emot det brödet som Judas [tog emot]: välsignelsen [från det konsekrerade brödet] försvinner. Jag blev glad att se detta hos St Efraim. Vi kan inte veta vem som är värdig och vem som inte är värdig... Jag tror att den allmänna bikten inte är från vår kyrka utan är tagen från västerländska kyrkor. En annan sak vill jag säga: i den gudomliga liturgin, när vi helgar rökelsekaret ” Had abo Kadisho etc”[En helig Fader etc] [och innan denna bön när vi ber] ”al ’etro dbesme mhhasyono”(frambärande av rökelse och böner om syndernas förlåtelse) och rökelsen går [uppåt, alltså stiger uppåt]: det räknas som en bikt/bekännelse. För

det andra finns det också [en bikt vid] ”Anih o haso oashbok Aloho lshur’oto dilan o dilhon.” [Gud, skona och förlåt våra och deras överträdelser...]:detta är den andra bikten. Och när de [folket, men idag oftast diakonen] säger ” deheltho”, en Helig Fader, en Helige Son, etc vid slutet, när de säger ”’aman amin”, innan det så räknas det som en bikt. Alltså: vid rökelsebönen, vid Anihh o haso och vid tiden för ”deheltho”: dessa räknas som bikt/bekännelse...Hos kopterna är det fortfarande så. Därför ser du hos kopterna att de inte gör en allmän bikt utan antingen är det enskild bikt eller den som vill delta i den gudomliga liturgin [gör det] genom [dessa böner] som finns i liturgin. Därför finns det inget behov av den saken [alltså allmän bikt]. Men hos oss förde de in den – okey, när Synoden för in [något] – genom patriarkens tillåtelse så blir det sedan en kyrklig lag¹¹¹ men tyvärr så praktiseras inte det heller så ofta...”¹¹².

6.4 Slutsats och jämförande analys

Utifrån vad Chryssavgis och Denysenko framlägger kan vi dra följande slutsats: Bikten kan inte ha funktionen av att vara kollektiv på det sättet den praktiseras i Syrisk-ortodoxa kyrkans liturgi med allmänbikt.

Enskild bikt är en förberedelse inför nattvarden. Med Chryssavgis förståelse så mynnar omvändelsen ut i bikt inför präst. När den allmänna bikten ersätter den enskilda bikten så försvinner detta klimax i omvändelsen och omvändelse processen påverkas därför negativt. Chryssavgis framläggande att liturgibönerna innehåller botböner som direkt förbereder den troende att ta emot nattvarden.

Båda författarna menar att bikten är större än att få en skuld förlåten. För både Denysenko och Chryssavgis är nattvarden målet för bikten och bikten är en förberedelse för nattvarden. Omvändelsen är ett sätt att söka Herren Jesus, det är en livsstil, en attityd som mynnar ut i bikt inför präst, vilket är ett moment i att mogna som människa.

Denysenko menar att bikten inför präst bara är en del i ett liv i omvändelse processen: kompanionskapet som alla troende delar är större än så och alla bör ta sitt ansvar i det. Han säger också att alla troende har rätt till en vägledare eller bikt-fader. Genom botbönerna och botritualerna under kyrkoåret får de troende tillsammans en gemensam identitet som botgörare. Den allmänna boten och bikten som skedde inför hela församlingen i fornkyrkan förändrades med tiden och blev enskild präst inför präst. De synder som man främst behövde göra bot och bikt inför alla var grova synder: mord, äktenskapsbrott och avfall från tron. Den enskilda bikten blev till för den troende som har trätt ut ur kyrkan av olika skäl.

Chryssavgis menar att de troende känner sig berättigade nattvarden när de biktat men säger samtidigt att ingen av våra ansträngningar kan göra oss förtjänta av nattvarden, den ges oss som en ren gåva till syndernas förlåtelse och evigt liv. Denysenko menar att kommunikanten oftast är i gott skicka både innan och efter bikten för att ta emot nattvarden. Det samma skulle kunna sägas om den allmänna bikten som i sin praktik undergräver den enskilda biktens betydelse. Bikten är

¹¹¹ Syr. ”konuno”

¹¹² Intervju 9/7-2021

inget självändamål utan pekar fram mot nattvarden precis som även de andra sakramenten gör. Exempelvis, i ortodoxa kyrkor så döper man inte bara en människa utan direkt efteråt så får han/hon myron-smörjelsen (konfirmationens sakrament) och nattvarden direkt efteråt. Historiskt så gavs även nattvarden direkt till de som kröntes i äktenskapets sakrament – varför? För att nattvarden fullkomnar alla sakrament. Samma sak är det med bikten. Den människa som avskilts från kyrkan genom grov synd återvänder, återinträder till kyrkans gemenskap genom omvändelse och bikt. Att tillhöra kyrkan fullkomnas i att ta del av nattvarden. Bikten ersätter alltså dopet och är till för den som fallit ur kyrkans gemenskap. Genom bikten kommer den troende som varit avskild från gemenskapen tillbaka till gemenskapen och bör i en sund församling uppmuntras att fästa blicken på nattvarden och att trots ovärdighets känsla med omvändelse, ånger och mod närma sig den som uppdukats på altaret och ges av den barmhärtige Herren ” till syndernas förlåtelse och evigt liv”, enligt liturgins ord.

Den allmänna biktens motiv finns inte i den teologiska förklaringen utan i den pastorala omsorgen om de troende. Av pastorala skäl kom den allmänna bikten att ses som en enskild bikt i mångfalden. Den allmänna bikten blev alltså en enskild bikt som alla gör samtidigt. På grund av pastorala skäl infördes den i liturgin för att folk hade föreställningen att man inte får var ohelig och ta emot nattvarden.

Paragrafen som behandlar allmän bikt i Konstitutionen antyder att de troende inte tog emot nattvarden. Varför skulle man annars ge tillåtelse att ta emot nattvarden till någon som redan har tillåtelse att ta emot den? Iwas inför den allmänna bikten för att uppmuntra till mottagandet av nattvarden.

Något som med största sannolikhet har bidragit till att han introducerade den i liturgin är det ekumeniska engagemanget som Zakka var engagerad i. Som biskop och patriark var han medlem i kyrkornas världsråd och år 1975 utsågs han till medlem av dess central kommitté¹¹³. Detta var alltså innan han blev patriark och det är under samma årtionde som han hänvisar att Synoden i Atshane tillät allmän bikt i. Anledning borde vara att nattvardsfrekvensen var låg. Den allmänna bikten var ett sätt att uppmuntra de troende till mottagandet av nattvarden. Innan patriark Zakka´s tid var det inget avgörande problem att de troende inte deltog i nattvarden men med det ekumeniska engagemanget tar saken en ny vändning. I ekumeniska sammanhang med intryck från eukaristisk ecklesiologi inser han: att tillhöra kyrkan innebär att inkorporeras i Kristi kropp och blod och inser därmed problemet i sin kyrka. För att överkomma detta problem inför han den allmänna bikten som en slags ersättning för den påtvingade enskilda bikten. Zakkas referens till synodsbeslutet i Atchane år 1971 är ett sätt att skapa auktoritet för detta.

Den enskilda biktbönen som Patriark Barsoum skapade i början av 1900-talet fick ett nytt forum på 70-80 talet: liturgin. Från att ha varit helt separerad från liturgin kunde den nu vara integrerad i liturgin. Barsoum centraliserade troligtvis biktbönen då det fanns många olika variationer i biktbönen, vilket biktbönerna från Azech vittnar om. I jämförelse med bönerna från Azech tar Barsoums biktbön inte upp svaghet. Varför han utelämnar uttryck som har med svagheten att göra är med största sannolikhet på grund av att han är medveten vilka synder en människa måste

¹¹³ <http://wwwuser.gwdg.de/~grabo/news/iwas-oekumene.html>

bikta sig för och vilka som kan överlämnas i de integrerade biktbönerna i liturgin. De synder som krävde enskild bikt var de synder som enligt fornkyrklig praxis krävde allmän bikt och bot, vilka främst var de grova synderna: mord, äktenskapsbrott och avfall från tron. Det är inte uteslutet att den biktande tog upp svagheter också i Barsoums biktbonen men uttrycket ” min synd är stor, mycket stor”, antyder att det är grova synder det främst är frågan om. Det är orimligt att anta att en framstående teolog som Barsoum skulle vara omedveten om de integrerade biktbönerna i liturgin. Detta tror jag också i stor utsträckning gäller ledarna i kyrkan efter Barsoum. Att allmänbikten dock på något sätt fick legalitet, även efter det dunkla Synodsmötet i Atchane år 1971 har sannolikt med det ökade ekumeniska engagemanget att göra då kyrkan ställdes inför nya utmaningar som hon inte mött tidigare: eukaristisk ecklesiologi med sin starka betoning på nattvardsmottagandet som något avgörande i förståelsen att vara kyrka.

Att flytta in den enskilda bikten i liturgin och kalla den allmänbikt som de senaste patriarkerna introducerat i praktik och infört även textuellt är troligtvis för att de velat sänka ribban för de troende som har samvetsbetänkligheter att ta emot nattvarden. Delaktighet är ett ord som ärkebiskop Afrem Karim använder. Det som hans föregångare introducerade fortsatte han med, nämligen att åtgärda den låga nattvardsfrekvensen. På grund av att folk inte vågade ta emot nattvarden för att de är syndare introducerades och infördes den allmänna bikten för att ta bort det hindret. Motivet finns alltså därför att finna i den pastoral omsorgen och inte i teologin. Det finns ett själavårdande moment – pastoral omsorg - i den enskilda bikten, när människan möter prästen, uttalar sin synd och ber biktbonen och tar emot absolution. Även i den allmänna bikten är det den pastoral omsorgen om de troende som är motivet men denna omsorg går förlorad. Hur går den förlorad? Människor på 70-80-90 talet hade som ovan nämnt, tanken eller kände att de inte får ta emot nattvarden och vara oheliga. Men idag märker vi att folk börjar gå till nattvard utan allmän bikt och därmed är dagens situation på 2000-talet annorlunda än 1900-talets slut. Därför underminerar den allmänna bikten den enskilda bikten som en del människor faktiskt behöver och det är inte längre hållbart att motivera allmänbikten med pastoral omsorg och vi kan heller inte finna några teologiska motiv till att fortsätta med den allmänna bikten. Den allmänna bikten behövs således inte för att gå till nattvard. Den enskilda bikten behövs för den som trätt ut ur kyrkan av olika skäl.

Att förlägga den allmänna bikten på slutet, efter slutvälsignelsen samt att dela ut av nattvarden efter detta moment är en avvikelse från alla andra kristna kyrkor. Nattvarden delas i alla kristna samfund ut inom den liturgiska bönen och inte efter slutvälsignelsen till de som ”känner sig värdiga och tillräckligt förberedda”. Många Syrisk-ortodoxa kyrkor delar inte ut nattvarden på sin rätta plats, inom liturgin utan efter slutvälsignelsen till de som känner sig värdiga. Är människan någonsin värdig nattvarden? Är människan någonsin tillräckligt förberedd? Att fira liturgi utan att dela ut nattvarden i liturgin kan liknas vid att spela fotboll utan boll – det hela blir meningslöst. Själva meningen med att de troende samlas i kyrkan, i liturgin är för att ta emot nattvarden. Ärkebiskop Nayis representerar en ny generations biskopar med en stor medvetenhet om de integrerade biktbönerna i den syriska liturgin. Att öka medvetenheten bland lekfolket är en stor utmaning men är också avgörande för kyrkans liv.

7. Sammanfattande analys och väg framåt

Barsoum skapade en biktordning för enskild bikt inför präst. De tidiga utgåvorna hade med att människan förutom att bikta sig inför Herren också gjorde det inför sin andliga familj (änglarna, helgonen etc.). I Tidebörens Andliga Skatt från år 1965 ser vi den påtagliga förändringen där uttrycken att människan omvänder sig också i närvaro av de den andliga familjen försvinner. I Lilla Katekesen från samma år finner vi inte denna avkapning på samma sätt och genom årtalen kan vi finna olika utgåvor som går tillbaka till längre eller kortare biktböns version. Denna inkonsekvens och olika versionerna i biktbönen pekar på att biktbönen som fixerad form inte har något central betydelse i Syrisk-ortodox teologi. Det verkar som om det är av större vikt att människan omvänder sig och inte orden i sig.

Äldre personer med ursprung från Azech i Turabdin vittnar om att det finns flera biktböner än de vi formellt känner till i Tidebörens Andliga skatt och Lilla Katekesen och antyder att det inte fanns någon centraliserad ordning i kyrkan.

Barsoum centraliserar Shhimo under 1900-talets första hälft, olika liturgier och likaså centraliserar han en biktordning med böner innan och efter bikt, varav biktbönen har varit huvudfokus i denna uppsats. Biktbönen genomgår en mer eller mindre förändring genom åren. Rubriken i biktbönen har dock genomgående behållits: ”Vid syndabekännelse inför präst”, även efter 60 talet, efter det dunkla beslutet i Synodsmötet i Atchane i Libanon år 1971. Rubrikerna vittnar om Barsoums avsikt med bikten: att den sker inför präst.

Allmänbiktens mottagande i Azech i Turabdin innebar inte att vuxna biktade sig i den allmänna bikten utan framför allt små barn. Vuxna biktade sig i enskild bikt inför präst som en förberedelse inför nattvarden som mottogs sällan. Den allmänna bikten skedde inte i liturgin eller efter slutvälsignelsen utan skedde i samband med tidebön under veckans gång.

Den allmänna biktens universella status vittnar om att inställningen och praktiken till den allmänna bikten inte bara kan skilja sig från land och stift till stift utan också från församling till församling. Igenkännande mönster är att alla kyrkor på något sätt inför nattvardsmottagandet uttrycker ord av vördnad, någon slags bön. Ingen etablerad kyrka i världen delar ut nattvarden efter slutvälsignelsen i liturgin, vilket dock är en praktik som kan observeras i flera Syrisk-ortodoxa församlingar runt om i världen.

Praktiken att de troende endast sällan ta emot nattvarden blir problematiskt för patriark Iwas. I det ekumeniska engagemanget tar han intryck av eukaristisk ekleseologi som betonar delaktigheten i nattvarden som avgörande i förståelsen av att vara kyrka. Det uppstår ett pastoralt läge där folk tvekar att ta emot nattvarden. Iwas ser problemet och inför den allmänbikten som en uppmuntran åt de troende att ta emot nattvarden. Patriark Karim fortsätter i samma spår för att öka nattvards frekvensen och vi får en historisk vändpunkt då Syrisk-ortodoxa kyrkan första gången i historien får en allmänbikt i skriftform under ärkebiskop Afrem Karims tjänstgöringstid i västra USA år 1998. Motivet är delaktighet, inte bara i bönen utan också i nattvarden. Alltså: av pastoral omsorg introducerar Iwas och av samma skäl inför Karim den biktbön som

ursprungligen varit en enskild biktbön som en gemensam biktbön i liturgin i textform under namnet ”allmän bikt” för att sänka ribban åt de troende som har samvetsbetänkligheter att ta emot nattvarden eller kände att de inte är heliga nog för att ta emot den. Den allmänna bikten blev en slags ersättning för den enskilda bikten som mer eller mindre var påtvingad och följer exakt samma ordalydelse i bekännelsebön och efterföljande absolutionsbön som i den enskilda bikten.

Idag när börjar folk gå till nattvarden och inte har samma utmaningar som under 1900-talets slut underminerar den allmänna bikten den enskilda biktens betydelse, som de som varit isolerade och långt borta från kyrkan är i behov av. Den allmänna bikten har fyllt en god funktion utifrån den pastorala situation som uppstod på slutet av 1900-talet men idag på 2000-talet när folk sakta men säkert tar emot nattvarden ställer den allmänna bikten den enskilda bikten i skuggan.

En alternativ väg framåt för att inte underminera den enskilda bikten är att dels bejaka den allmänna biktens positiva betydelse historiskt – som Iwas och Karim hade med sin motivation: att öka den låga nattvardsfrekvensen, vilket de har lyckats med. Samtidigt behöver kyrkan öppna sig för den nya verkligheten som visar sig under 2000-talet: människor börjar ta emot nattvarden och är öppnare för att ta emot det bröd som ger dem liv och helande. I en värld där till och med lågutbildade kan öppna tv-kanaler, internetsidor, radio etc och få kunskap behöver kyrkan tillgodose den moderna människans behov av kunskap. Hur kan det yttra sig? I intervju med ärkebiskop Nayis framlägger han att det i liturgin finns integrerade biktböner. Att hjälpa människor förstå att det finns biktböner i liturgin är biskoparnas och lärarnas uppgift och bör lyftas upp för att hjälpa de troende förstå att de är subjekt som är ansvariga för sitt liv och särskilt omvändelsen, vilken inte bara har andliga aspekter, utan enligt Denysenko också sociala i form av möten och umgängen med varandra i gemenskapen i bönen men också utanför den formella bönen. En del i omvändelseresan som varje troende gör tillsammans med gemenskapen ingår bikt inför präst som en möjlighet. Kyrkan bör lyfta upp de integrerade biktbönerna i liturgin och det skulle bidra till att låta bikten återgå till vad den avsågs av Barsoum att vara: enskild bikt inför präst. Detta skulle kunna lyfta den enskilda bikten ur skuggan och hjälpa människor som varit långt borta från kyrkan att återvända till gemenskap med Gud och sina medmänniskor genom att erbjuda dem den möjligheten att bikta sig hos en präst. Enligt Chryssavgis handlar omvändelse och enskild bikt inför präst långt mer än avlösning för syndernas förlåtelse, att erhålla den ena eller andra rättigheten utan är en attityd i livet, ett sätt att söka Herren, kommunicera med honom och är enligt ortodoxin också ett sätt att lovprisa Herren. Den allmänna biktens bön bör därför bytas ut till en annan bön, eller överlåtelsebön likt den som man har i andra ortodoxa kyrkor innan kommunionen.

De senaste patriarkernas förespråkande av allmänbikt har per automatik inte inneburit att alla Syrisk-ortodoxa stift i världen praktiserar den eller ens bejakar den. Munkpräst Lahdo Hanna i Schweiz valde att publicera Dolabanis version av biktbön i slutet efter förklaring av syrianska ord och ärkebiskop George Saliba i Libanon valde att publicera Barsoums kortfattade version enligt den trettionde utgåvan i slutet av liturgiboken som ett appendix. Prästen Nergis i Tyskland utelämnande av allmänbikten helt är något som vittnar om att den Indiska hållningen också finns bland de Syrisk-ortodoxa i Europa. Att den Syrisk-ortodoxa kyrkan i Indien inte praktiserar allmänbikt visar oss att det är upp till varje stift om de vill praktisera den eller inte men att man också kan finna olikheter inom stiftet till allmänbikten. På den sydamerikanska kontinenten kan

vi i Brasilien finna en allmänbikt som har blivit standard i liturgin. Då det inte finns ett formellt synodsbeslut på allmänbikt eller något beslut från synoden att den skall föras in i liturgin som text kan man observera en variation i mottagandet, placeringen och praktiserandet av den. Praktiken i Indien är ett exempel på att människan innan nattvardsmottagandet vill uttrycka något ifrån sitt hjärta, vilket i deras fall är en ”Kaumo”, ”Fader vår” och ”Hell dig Maria”. Det behovet av att ”ta sats innan man hoppar från trampolinen”, alltså innan man tar emot nattvarden visar sig därför vara något allmänmänskligt.

En alternativ väg framåt skulle kunna vara att den allmänna biktens bön förändras till en allmänbön eller överlåtelsebön utan avlösning. På det sättet kommer kyrkan att tillgodose det behovet som de troende har att på något sätt uttrycka sin vördnad inför nattvardsmottagandet, vilket säkerligen varit orsaken till att överlåtelsebönen¹¹⁴ finns i den Bysantinsk-ortodoxa traditionen och varför ”Kaumo”, ”Fader vår” och ”Hell dig Maria” finns i traditionen i den Syrisk-ortodoxa kyrkan i Indien. Faran med att kyrkan inte gör någon förändring i allmänbiktens bön skulle innebära att vi gör de som varit isolerade och långt borta från kyrkan en otjänst och som Denysenko uttrycker det så är ” Den ortodoxa traditionen av privat bikt som leder till avlösning och Helig Kommunion avgörande, vacker och livgivande”.

Genom att utbilda de troende om de integrerade biktbönerna som faktiskt finns i liturgin bidrar kyrkan till att människor tar ansvar för sina liv och låter dem således vara de subjekt som de är, inte objekt som måste avlösas från sina synder. Och måste de troende verkligen ta emot avlösningen innan nattvardsmottagande? Om svaret bli ja på den frågan då har kyrkan gjort bikten till centrum och inte nattvarden. Centrum i kyrkans liv är nattvarden, meningen med liturgin är inte att de troende ska bikta sig ännu fler gånger än vad de integrerade biktbönerna rekommenderar utan hela poängen med liturgin är att de troende ska ta emot nattvarden och lyckas kyrkan få sina medlemmar att göra det så fullkomnar den sitt uppdrag. Att dela ut nattvarden efter slutvälsignelsen som en del Syrisk-ortodoxa församlingar gör efter liturgin är som ett fotbollslag som spelar fotboll utan boll.

Denna uppsats har också och inneburit att andra frågor lyfts: På vilket sätt försäkras sig kyrkan att präster har kvalifikationer som krävs som biktfäder? Vilken spiritualitet ligger bakom allmänbikten? Chryssavgis nämner boten som penitenten kunde få tilldelat åt sig av biktfadern, hade för ändamål att bidra till personens helande: hur ser boten ut i Syrisk-ortodoxa kyrkan under 2000-talet? Slutligen också den intressanta frågan: Vilka primärkällor har Barsoum använt sig av? Dessa frågor får dock bli ämnen för framtida forskning eller något som andra forskare får fördjupa sig i.

¹¹⁴ ” Jag tror, Herre, och bekänner att du i sanning är Kristus, den levande Gudens Son, som har kommit till världen för att frälsa syndare, och bland dem är jag den störste. Jag tror också att detta är din renaste kropp och detta ditt dyrbara blod. Därför ber jag: Förbarma dig över mig och förlåt mig alla mina överträdelser begångna i ord eller handling, med eller utan avsikt, medvetet eller av okunskap, och gör mig värdig att, utan att fördömas, få del av dina renaste, heliga mysterier, till syndernas förlåtelse och evigt liv. Ta emot mig idag, som deltagare i din hemlighetsfulla måltid, du, Guds son, ty aldrig skall jag förråda det heliga mysteriet för dina fiender, inte ge dig en kyss så som Judas, men liksom rövaren bekänner jag dig och ber: Herre tänk på mig i ditt rike. Herre, låt inte deltagandet i dina heliga mysterier bli mig till dom eller fördömelse, utan till läkedom för själ och kropp, amen”.

Källförteckning

- Barsoum Afrem I. *Al Tuhfa al Ruhiyya*, andra utgåvan. Mardin: Dayr al-Za'faran, 1911.
- Barsoum Afrem I. *Mochtasar fi ta'lim al Masihhi*, tredje versionen. Damaskus:...1937
- Barsoum Afrem I. *Mochtasar fi ta'lim al Masihhi*, fjärde versionen. Beirut:...1950
- Barsoum Afrem I. *Mochtasar fi ta'lim al Masihhi*, femte versionen. Aleppo: Al-Sharq, 1956
- Barsoum Afrem I. *Al Tuhfa al Ruhiyya*, femte utgåvan. Homs:... 1956.
- Barsoum Afrem I. *Tidebönens andliga skatt [femte utgåvan]*. Översatt av Felix Larsson och Tony Larsson, Göteborg:... 2006.
- Barsoum Afrem I. *Al Tuhfa al Ruhiyya*, sjunde utgåvan... 1982.
- Barsoum Afrem I. *Al Tuhfa al Ruhiyya*, åttonde utgåvan. Jerusalem:... 1986.
- Barsoum Afrem I. *Al Tuhfa al Ruhiyya*, tionde utgåvan. Aleppo: Dar Al-Ruha, 1995.
- Barsoum Afrem I. *Al Tuhfa al Ruhiyya*, trettonde utgåvan, Gabal Libnan: Rouhana Anton Al Chamaly, 2009.
- Bar-Sawme, ” Den syrisk-ortodoxa liturgin i Sverige” i ” Gudstjänstens mening” ...: Artos och Norma bokförlag, 2019.
- Cicek Julius, *Anafora ach tekso d'ito suryoyto trisat shubho d'Antiochia [Anafora enligt den syrisk-ortodoxa kyrkan av Antiokia]*. Glane: Den helige Afrems klostrets tryckeri, 1977.
- Chryssavigs John. *Repentance and Confession in the Orthodox Church*. Brookline: Holy Cross Orthodox Press, 1996.
- Denysenko Nicolas (2019). “Orthodox Confession: Receiving Forgiveness for the Life of the World”, *Liturgy*, 34:1, 3-11.
- Dolabani Yuhanon, *Kfiso djulfono mshihhoyo*, Mardin:...1967.
- Dolabani Yuhanon, *Kfiso djulfono mshihhoyo*, Glane: Den helige Afrems klostrets tryckeri, 1984.
- Dolabani Yuhanon, *Kfiso djulfono mshihhoyo - Lilla Katekesen*, Södertälje:...2001.
- Hanna Lahdo, *Die Ordnung der Eucharistiefeier*, andra utgåvan, Artz: Turabdin Verlag, 2014.
- Iwas I Zakka. *Constitution of the Syrian Orthodox Church of Antioch*. Damascus:... 1980.
- Iwas I Zakka, *The Sacrament of Eucharist and introduction to the ritual of the Divine Qurbano*, in *Buhuth tarikhyya lahutyya ruhiyya III*, Atchane: St Jacob Baradeus Monastery, 2000.
- Kadavi Poulouse, *The Eucharist Service of The Jacobite Syrian Christians*. Kerala: Mor Adai Study Centre, 2003.

Karim Kyrillus Afrem. Ordningen för den gudomliga liturgin, andra utgåvan. Översatt av Tony Larsson och Gabriel Yalgin, Göteborg, 2001.

Mourad Melke Sewerios, Tekso d'Qurobo Alohoyo - Ordningen för den Gudomliga liturgin. Norrköping: Sankta Maria Syrisk-ortodoxa kyrkan, 2005.

Nergiz Abdullmasih, Tekso d'Qurobo Alohoyo – Ordnung der Göttlichen Liturgie. Paderborn;...2014.

Rizk Charbel. *Syrisk-Ortodoxa kyrkans tro och liv*. Stockholm: Syrisk Ortodoxa Ungdomsförbundet och Syrisk Ortodoxa Kyrkans Ungdomsförbund, 2019.

Saliba George, Lahmo dhaye[Livets ord]. Beirut: Rouhana Chamaly Press, 2002.

Thomas Roy, "Lent Encyclical 1991 – The Holy Eucharist", in "Festschrift – in honour of His Holiness Ignatius". Chicago: St George Syrian Orthodox Church of Malankara, 2005.

Varghese Baby, "Structure of the sacramental celebrations: Syriac tradition" in "The Harp", Kerala: St Ephrem Ecumenical Research Institute, 2010.

Intervjuer

Abdelahad Sara 1/7–2021

Akhrass Roger 11/5–2021

Hanna Lahdo 5/6–2021

Kudun Hatun 14/2–2018

Nayis Mattias 9/7–2021

Posluk Michael 30/6–2021

Tanzi Rachel 30/6-2021

Touza Bolous 2/8-2021

Vardi Makbula 22/6–2021

Varghese Gabriel Kalappurayil 11/5–2021

Hemsidor

www.bibeln.se 26/4–2021

<http://wwwuser.gwdg.de/~grabo/news/iwas-oekumene.html> 3/5–2021

www.schmemann.org 26/4–2021